

Ambtelijk concept omgevingsvisie

Juni 2026

Voorwoord

Ameland is een eiland met een eigen karakter. Vier herkenbare dorpen, een buurtschap, een landschap gevormd door water en wind, en een gemeenschap die veel samen regelt. Natuur, kust en cultuurhistorie zijn waarden waar inwoners trots op zijn en waar bezoekers voor naar het eiland komen. Juist omdat Ameland zo'n bijzondere plek is, vraagt de toekomst om zorgvuldige keuzes.

De omgevingsvisie laat zien hoe we met onze fysieke leefomgeving willen omgaan: met de dorpen, het landschap, de natuur, de kust, wegen en voorzieningen, maar ook met onderwerpen als bereikbaarheid, wonen, toerisme, duurzaamheid en omgevingskwaliteit. Deze onderwerpen hangen sterk met elkaar samen. Bereikbaarheid beïnvloedt economie en leefbaarheid. Duurzaamheid raakt energie én water. Omgevingskwaliteit en landschap bepalen de identiteit van het eiland. Daarom kijken we in deze visie steeds naar het geheel.

Ameland kiest voor continuïteit. Veel is al goed en dat willen we behouden. Waar verbetering nodig is, doen we dat doelgericht en passend bij de schaal en het karakter van het eiland. Zorgvuldig verder betekent voor Ameland: voortbouwen op wat werkt, ruimte geven aan initiatieven die passen, en bijsturen waar dat nodig is. Niet door alles dicht te regelen, maar door helder te zijn over onze waarden en onze koers.

Het vertrekpunt is het Ameland van vandaag: het eiland zoals het nu is en zoals het wordt beleefd door inwoners en bezoekers. De kracht van Ameland zit in wat er al is: het landschap, de dorpen, de gemeenschap en de manier waarop natuur, wonen, werken en recreatie al lange tijd met elkaar samenhangen. Vanuit die bestaande kwaliteiten kijkt deze omgevingsvisie vooruit: hoe kan Ameland zich, met behoud van zijn karakter, zorgvuldig verder ontwikkelen?

Leeswijzer

Deze omgevingsvisie is bedoeld voor inwoners, ondernemers, organisaties, bezoekers van het eiland en overheden. U kunt het document van begin tot eind lezen, maar u kunt ook gericht een onderdeel opzoeken. Hieronder staat hoe de visie is opgebouwd.

De omgevingsvisie bestaat uit twee delen:

Deel A: Onze waarden en uitgangspunten. Dit gaat over een karakterschets van Ameland, waarom we een omgevingsvisie maken en wat andere overheden al hebben bepaald.

Deel B: Onze koers. Dit is de kern van de visie met het beleid dat er al is en waar we willen aanscherpen en hoe we de visie gaan gebruiken.

Deel A: Onze waarden en uitgangspunten

Hoofdstuk 1 Dit is Ameland

In dit hoofdstuk staat de karakterschets van Ameland: de kwaliteiten van het eiland, de dorpen en het landschap, en wat Ameland herkenbaar maakt. Dit is het vertrekpunt voor de hele visie.

Hoofdstuk 2 Waarom een omgevingsvisie?

Hier leggen we uit waarom de gemeente deze omgevingsvisie maakt, hoe dit past binnen de Omgevingswet en hoe we voortbouwen op de Structuurvisie Ameland (2010) en ander bestaand beleid. Ook staat hier hoe de zes thema's zijn gekozen en waarom samenhang belangrijk is.

Hoofdstuk 3 Verbonden met beleid op hogere schaalniveaus

In dit hoofdstuk plaatsen we de omgevingsvisie van Ameland in het bredere beleidskader van Rijk, provincie en regio. Op sommige onderwerpen heeft de gemeente veel invloed, op andere is de ruimte beperkt of ligt de verantwoordelijkheid grotendeels bij andere overheden. Dit hoofdstuk vormt daarmee het realistische vertrekpunt voor de koers die in hoofdstuk 4 wordt uitgewerkt: de ambities en keuzes van Ameland binnen de bestaande kaders.

Deel B: Onze koers

Hoofdstuk 4 De koers van Ameland: visie per thema

In dit hoofdstuk staat de kern van de omgevingsvisie: de koers van Ameland voor de komende jaren. We werken die koers uit in zes samenhangende thema's. Per thema hanteren we steeds dezelfde opbouw:

- **Hoofdlijn:** wat Ameland in dit thema essentieel vindt en wil vasthouden.
- **Ambitie:** waar we naartoe willen, binnen de schaal en draagkracht van het eiland.
- **Beleidskaders:** bestaand beleid dat richting geeft (de visie sluit hierop aan).
- **Wat speelt er:** de belangrijkste ontwikkelingen, knelpunten en afwegingen.
- **Doelstellingen:** richtinggevendende doelen die de koers concreet maken.
- **Handreiking naar uitvoering:** hoe we hiermee verder gaan in samenwerking met partners.

Hoofdstuk 5 Van visie naar doen

In dit hoofdstuk vertalen we de visie naar een uitvoeringsaanpak. Niet opnieuw per thema, maar vanuit de rolverdeling:

1. wat de gemeente zelf doet (kaders, omgevingsplan, projecten),
2. wat initiatiefnemers kunnen oppakken,
3. wat nodig is om te kunnen sturen (monitoring, beleid, capaciteit),
4. waar andere overheden en partners aan zet zijn en hoe Ameland invloed houdt.

Inhoud

Voorwoord.....	0	5.3 Tempo van de uitvoering.....	36
Leeswijzer.....	2	5.4 Tot slot: een adaptieve uitvoeringsstrategie.....	36
Deel A: Onze waarden en uitgangspunten	2	Bijlage 1: uitvoering	37
Deel B: Onze koers	2	Doorwerking in het omgevingsplan.....	37
1. Dit is Ameland.....	5	Beleid en projecten	37
2. Waarom een Omgevingsvisie?.....	7	Onderzoek, stimulans en communicatie.....	37
2.1 We bouwen voort op wat er al is	7	Lobby	38
2.2 Waarom dan nu een omgevingsvisie?	7		
2.3 We gebruiken de visie om richting te geven aan samenwerking	7		
2.4 Visie, plan, programma en beleid.....	8		
3. Verbonden met beleid op hogere schaalniveaus	9		
3.1 Nationaal kader: richtinggevend voor water, natuur en ruimte	9		
3.2 Provinciaal kader: randvoorwaarden en kwaliteitsprincipes	10		
3.3 Regionaal 'kader': gezamenlijke opgaven, gedeelde verantwoordelijkheden	10		
4. De koers van Ameland: visie per thema.....	13		
4.1 Inleiding	13		
4.2 Thema 1 BEREIKBAARHEID EN INFRASTRUCTUUR.....	14		
4.3 Thema 2 WONEN EN LEEFBAARHEID.....	18		
4.4 Thema 3 DUURZAAMHEID: energie, water en klimaat.....	21		
4.5 Thema 4 ECONOMIE EN TOERISME.....	26		
4.6 Thema 5 OMGEVINGSKWALITEIT	29		
4.7 Thema 6 LANDSCHAP EN NATUUR	32		
4.8 Tot slot.....	35		
5. Van visie naar doen	36		
5.1 Rolverdeling	36		
5.2 Betrekken van de samenleving.....	36		

Deel A

Onze waarden en uitgangspunten

CONCEPT

1. Dit is Ameland

Ameland is een veelzijdig eiland met sterke natuurwaarden, een rijk landschap, herkenbare dorpen en een hechte gemeenschap. Dit zijn de kwaliteiten waar bewoners trots op zijn en waar bezoekers zich door aangetrokken voelen. Samen vormen zij de basis van het eiland: dat wat Ameland maakt tot wat het is.

Het eiland is gevormd door water, wind en tijd. Zand en zee hebben Ameland opgebouwd, verschoven en opnieuw laten ontstaan. Die dynamiek is nog altijd zichtbaar in het landschap: in de duinen die het eiland beschermen, in het wad dat meerdere keren per dag verandert onder invloed van eb en vloed, en in de openheid van polders en kwelders. Het landschap van Ameland beweegt al eeuwenlang mee met de natuur.

Op deze natuurlijke ondergrond vestigden zich mensen. Eerst op de hogere delen van het eiland, later in herkenbare dorpen langs de binnenduinrand. Hollum, Ballum, Nes en Buren liggen compact in het landschap en vormen samen het hart van het eilandleven. Elk dorp heeft een eigen sfeer en geschiedenis, maar de schaal, het tempo en de verbondenheid zijn overal herkenbaar. Bebouwing, erven en wegen zijn afgestemd op het landschap en het leven met de zee. Historische structuren zijn nog altijd zichtbaar en geven de dorpen hun karakter. Naast de vier dorpen kent Ameland ook de Kooiplaats: een kleinschalig buurtschap met een bijzondere ligging en cultuurhistorische waarde.

Het eilandgevoel is een van de sterkste waarden van Ameland. Het ontstaat door de afstand tot het vasteland, de rust en de ruimte, maar ook door de manier waarop mensen hier met elkaar omgaan. De gemeenschap is hecht en veerkrachtig. Mensen kennen elkaar, organiseren veel samen en nemen verantwoordelijkheid voor hun omgeving. Tradities, dialect, verhalen en lokale gebruiken verbinden generaties met elkaar. Van juten tot de geschiedenis van de Cammingha's, van het verdwenen dorp Sier tot de walvisvaart: het verleden is zichtbaar en werkt door in het dagelijks leven.

Wonen op Ameland is nauw verbonden met werken en leven op het eiland. De woningvoorraad is gevarieerd en passend bij de dorpen en het

landschap. Veel woningen zijn al generaties lang in gebruik en maken deel uit van families en netwerken. Dat zorgt voor continuïteit en een sterk sociaal fundament. Voorzieningen, verenigingen en ontmoetingsplekken spelen een belangrijke rol in het dagelijks leven en dragen bij aan de leefbaarheid van de dorpen.

Toerisme is al lange tijd verweven met het leven op Ameland. Het draagt bij aan de economie, de voorzieningen en het levendige karakter van het eiland. Bezoekers komen vooral voor de zee en het strand, het landschap, de natuur en de sfeer van het eiland. Veel mensen keren jaarlijks terug, juist omdat Ameland herkenbaar en overzichtelijk blijft. De toeristische structuur is breed en veelzijdig, met campings/recreatieparken, recreatiewoningen, hotels en groepsaccommodaties, verspreid over het eiland en met concentraties aan de noordzijde van de dorpen. Daarnaast biedt Ameland een rijk aanbod aan recreatie, cultuur en evenementen: van wandelen, fietsen en strandrecreatie, tot musea, sportevenementen en de Kunstmaand. Het toeristisch aanbod is grotendeels verbonden met het landschap en het buitengebied en maakt het eiland toegankelijk op een manier die past bij de schaal en het karakter.

De economie van Ameland bestaat uit meer dan toerisme. Ook horeca, recreatie, landbouw, dienstverlening, bouw, techniek, zorg en transport zijn belangrijk voor het dagelijks functioneren van het eiland. De landbouw speelt hierin een bijzondere rol. Al langere tijd draagt zij bij aan het landschap en het open karakter van de polders. De landbouw is overwegend extensief en divers en vormt samen met natuur en recreatie een werklandschap waarin functies elkaar raken.

De bereikbaarheid vormt de levensader van Ameland. De veerverbinding met het vasteland maakt het eiland bereikbaar voor bewoners, bezoekers en goederen en is essentieel voor het functioneren van de samenleving en de economie. De haven van Nes is de toegangspoort tot het eiland. De overtocht is meer dan vervoer alleen: zij markeert de overgang van de wal naar het eiland en is onderdeel van de beleving en identiteit van Ameland. Op het eiland zelf nodigen fietspaden, dorpen en landschappen uit tot verplaatsen in een rustig tempo. Bereikbaarheid is daarmee niet alleen functioneel, maar ook onderdeel van het eilandgevoel.

De natuur op en rond Ameland is van grote waarde. Het eiland ligt midden in het Waddengebied, een voortdurend veranderend landschap. De Waddenzee wordt beschouwd als een gebied van uitzonderlijke universele waarde en is als zodanig vastgesteld als UNESCO Werelderfgoed Waddenzee. Duinen, kwelders, bossen, polders en zee vormen samen een rijk geheel waarin natuur, landbouw, recreatie en cultuur elkaar raken. Grote delen van het eiland maken deel uit van Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland. Tegelijk is het landschap ook een werklandschap, waarin landbouw al eeuwenlang een rol speelt en bijdraagt aan het open en groene karakter van het eiland. Daarnaast geven cultuurhistorische elementen, recreatief medegebruik en functies zoals waterberging en natuurinclusieve landbouw het landschap mede vorm.

Onder het zichtbare landschap ligt een minder zichtbare, maar onmisbare basis. Duinen en dijken beschermen het eiland tegen het water. Drinkwater wordt gewonnen in de duinen, afvalwater wordt zorgvuldig afgevoerd en gezuiverd. Energie- en dataverbindingen lopen door de grond op het eiland en onder de Waddenzee. Deze infrastructuur is essentieel voor veiligheid en leefbaarheid en is door de jaren heen met zorg ingericht en onderhouden.

Alles bij elkaar wordt Ameland gevormd door het landschap, de natuur, de dorpen, de gemeenschap, het erfgoed, de economie en het eilandgevoel. Deze waarden zijn sterk en waardevol. Daarom kiest Ameland voor versterken wat er al is. Niet door het eiland opnieuw uit te vinden, maar door voort te bouwen op wat goed is, en alleen daar bij te sturen waar dat nodig is.

2. Waarom een Omgevingsvisie?

Deze omgevingsvisie gaat niet over het opnieuw uitvinden van het eiland. Ze gaat over zorgvuldig verder: voortbouwen op wat goed is, behouden wat waardevol is, bijsturen waar dat nodig is en ruimte laten voor initiatieven die passen bij het karakter van Ameland.

2.1 We bouwen voort op wat er al is

Ameland begint niet vanaf nul. In 2010 stelde de gemeente de Structuurvisie Ameland vast. Deze visie gaf richting aan de ontwikkeling van het eiland voor de daaropvolgende jaren en bracht wonen, werken, toerisme, recreatie, landschap en ruimtelijke kwaliteit in samenhang in beeld. De structuurvisie fungeerde als kader voor de gemeentelijke organisatie en voor andere partijen op het eiland, zoals bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Veel van die basis is nog steeds herkenbaar. Ameland is in de afgelopen jaren geleidelijk veranderd en meegegaan met maatschappelijke ontwikkelingen, maar heeft daarbij vastgehouden aan de kwaliteiten die het eiland maken tot wat het is. Die continuïteit is een kracht en vormt het vertrekpunt voor deze omgevingsvisie. De nadruk ligt daarbij op behoud, zorgvuldigheid en samenhang.

2.2 Waarom dan nu een omgevingsvisie?

Met de Omgevingswet werkt de gemeente met nieuwe instrumenten. De omgevingsvisie is daarin het document waarin de gemeente haar koers voor de fysieke leefomgeving vastlegt. Het gaat om de vraag wat we belangrijk vinden, waar ruimte is voor ontwikkeling en waar grenzen nodig zijn om waarden te beschermen.

De fysieke leefomgeving omvat alles wat we buiten zien, gebruiken en beleven: dorpen en gebouwen, wegen en paden, duinen en dijken, natuur en landschap, maar ook omgevingskwaliteit, gezondheid, veiligheid en

duurzaamheid. De omgevingsvisie helpt om deze onderwerpen niet los van elkaar te bekijken, maar in samenhang.

Er komt een herkenbaar beeld naar voren: op Ameland gaat veel goed en er is veel om trots op te zijn. Tegelijkertijd gaat de wereld niet aan het eiland voorbij. Ontwikkelingen zoals vergrijzing, druk op de woningmarkt, klimaatverandering en waterveiligheid, de energietransitie, de afhankelijkheid van toerisme en veranderingen in landbouw en natuurbeheer vragen op onderdelen om keuzes. Deze omgevingsvisie biedt daarvoor een kader. Niet door alles vast te leggen of te willen sturen, maar door richting te geven. Zorgvuldig verder betekent: vasthouden aan wat werkt, verbeteren waar dat nodig is en ruimte laten voor ontwikkelingen die passen bij het eiland.

De omgevingsvisie is een strategisch kader. Zij laat zien hoe Ameland wil omgaan met bescherming, gebruik en beperkte ontwikkeling van de fysieke leefomgeving, met oog voor de balans tussen natuur, economie en toerisme, leefbaarheid, gezondheid en cultuurhistorie.

Niet alles kan overal, zeker niet op een eiland waar de ruimte schaars is en de natuur kwetsbaar. Tegelijkertijd laat de visie ruimte voor maatwerk en voor bestaande beleidslijnen die goed functioneren. Waar beleid stevig staat en goed werkt, is vooral sprake van vasthouden en consequent uitvoeren.

De omgevingsvisie vormt het fundament voor verdere uitwerking in programma's, het omgevingsplan en andere beleidsinstrumenten.

2.3 We gebruiken de visie om richting te geven aan samenwerking

De omgevingsvisie laat zien welke koers Ameland vaart, maar biedt bewust ruimte voor initiatieven uit de samenleving. Ideeën van inwoners, ondernemers en organisaties die passen binnen de waarden en richting van het eiland krijgen ruimte en worden waar mogelijk ondersteund. Daarbij staat kwaliteit boven kwantiteit.

De uitvoering van deze visie is geen taak van de gemeente alleen. Dat gebeurt in samenwerking: met de gemeenschap, andere overheden,

terreinbeheerders en maatschappelijke partners. Zo blijft Ameland een eiland dat zich zorgvuldig en in eigen tempo ontwikkelt vanuit zijn eigen kracht.

2.4 Visie, plan, programma en beleid

Ameland heeft veel beleid binnen de fysieke leefomgeving al goed op orde. Daarom dat deze visie vooral dat beleid samenbrengt. Dat betekent dat in het vervolg van deze visie regelmatig naar dat bestaande beleid verwezen wordt. In principe blijft dat beleid van kracht.

In de toekomst kan dat anders zijn. Het is goed mogelijk dat wanneer we beleid willen vernieuwen, we tot de conclusie komen dat het goed in de omgevingsvisie opgenomen kan worden. In dat geval kan de omgevingsvisie aangepast worden en het bestaande beleid ingetrokken.

In sommige andere gevallen kan het zijn dat de visie de basis vormt, maar er uitwerking nodig is. Dan is er aanvullend beleid nodig. Onder de Omgevingswet kan dat in een programma; soms is dat verplicht. Een programma is in feite een beleidsstuk, waarin de doelen uit deze omgevingsvisie concreter en specifiekere worden. Bij vernieuwingen van beleid maken we steeds de afweging in hoeverre losstaand beleid/programma nodig is, of dat (een aanpassing van) de omgevingsvisie voldoende is.

Uiteraard is er onder de Omgevingswet ook het Omgevingsplan, die veel concrete regels bevat en in plaats kwam van de bestemmingsplannen. Daarmee is het voor een belangrijk deel ook de uitwerking van deze omgevingsvisie. Het omgevingsplan werkt, ook technisch, anders dan de bestemmingsplannen. De komende jaren wordt daarom gewerkt aan het omzetten van de bestemmingsplannen naar het omgevingsplan.

3. Verbonden met beleid op hogere schaalniveaus

De karakterschets van Ameland, zoals beschreven in hoofdstuk 1 en 2, vormt het vertrekpunt voor deze omgevingsvisie. Op basis van deze karakterschets zijn de waarden en kwaliteiten van het eiland uitgewerkt door middel van zes thema's: bereikbaarheid en infrastructuur, wonen en leefbaarheid, duurzaamheid, economie en toerisme, omgevingskwaliteit, en landschap en natuur. Per thema wordt beschreven wat er speelt, welke kwaliteiten bepalend zijn en waar de kern van het beleid ligt. Zo ontstaat per thema een hoofdlijn die laat zien wat Ameland belangrijk vindt en waar het accent ligt.

Niet elk thema vraagt om verandering. Op veel onderdelen is het beleid van de gemeente Ameland stevig, consistent en effectief gebleken. Daar gaat het vooral om koers vasthouden en zorgvuldig uitvoeren. Waar ontwikkelingen, opgaven vanuit hogere overheden of veranderende omstandigheden daarom vragen, worden accenten gelegd of worden keuzes verkend. Die afwegingen en ambities worden uitgewerkt in hoofdstuk 5 van deze visie.

De omgevingsvisie van Ameland staat niet op zichzelf. Keuzes voor de fysieke leefomgeving worden ook bepaald door beleid en regelgeving op nationaal en provinciaal niveau. Dat betekent dat niet overal dezelfde speelruimte bestaat. Op sommige onderwerpen heeft de gemeente duidelijke invloed, op andere onderwerpen is de ruimte beperkt of ligt de verantwoordelijkheid grotendeels elders.

Voor Ameland is het van belang om deze kaders expliciet te betrekken bij de visie. Niet om het eiland te laten sturen door externe agenda's, maar om realistische, uitvoerbare keuzes te maken. De omgevingsvisie laat zien welke ruimte er is binnen het beleid van hogere overheden en hoe Ameland die ruimte gebruikt voor eigen keuzes.

3.1 Nationaal kader: richtinggevend voor water, natuur en ruimte

Op nationaal niveau zijn met name de (ontwerp-)Nota Ruimte en het Nationaal Deltaprogramma 'Nu voor later' (2024) bepalend voor de ruimte die Ameland heeft om keuzes te maken.

In de (ontwerp-)Nota Ruimte schetst het Rijk de langetermijnvisie op de ruimtelijke inrichting van Nederland richting 2030 en 2050, met een doorkijk naar 2100. Voor de Waddeneilanden ligt de nadruk op waterveiligheid, klimaatadaptatie, zorgvuldig ruimtegebruik en het versterken van natuurlijke systemen. Grote wateren, zoals de Waddenzee en de Noordzee, spelen hierin een sleutelrol. Voor Ameland betekent dit dat terughoudendheid geboden is bij nieuwe bebouwing in kwetsbare gebieden en dat ruimte moet blijven bestaan voor natuurlijke dynamiek, waterveiligheid en toekomstige aanpassingen aan klimaatverandering. Waar mogelijk geldt: binnendijs wat binnendijs kan.

Het Beleidskader Natuur Waddenzee beschrijft op hoofdlijnen hoe de natuurwaarden van de Waddenzee beschermd en versterkt moeten worden binnen het bredere gebruik van het gebied. Het kader concretiseert nationale en internationale verplichtingen en geeft richting over beleidskeuzes over vergunningverlening, beheer en ontwikkeling.

In de Natura 2000-beheerplannen is vastgelegd hoe beschermde natuurgebieden worden beheerd om Europese natuurdoelen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn te behouden of te herstellen. Ze geven aan welke maatregelen nodig zijn en welk gebruik wel of niet is toegestaan, en vormen daarmee een belangrijk juridisch toetsingskader. Dit zorgt ervoor dat ruimtelijke ontwikkelingen, recreatie en beheeractiviteiten op Ameland verplicht moeten aansluiten bij deze natuurdoelen.

De Waddenzee is één van de Natura 2000-gebieden. Daarnaast is ze sinds 2009 aangewezen als UNESCO werelderfgoed. Dat is vanwege de 'uitzonderlijke universele waarde', die blijkt uit de unieke geologie en ecologie. Werelderfgoed is opgenomen in de Omgevingswet. Dat heeft tot gevolg dat activiteiten die invloed kunnen uitoefenen op het werelderfgoed verantwoord moeten worden. Het gaat niet alleen om activiteiten in het

werelderfgoed zelf, maar om alle activiteiten die invloed kunnen hebben. Dat is vaak dichtbij het erfgoed, maar kan ook verder weg.

Het Nationaal Deltaprogramma richt zich op waterveiligheid, zoetwatervoorziening en klimaatbestendigheid. Voor het Waddengebied is een voorkeursstrategie opgesteld waarin duinen, kwelders, wadplaten en de Waddeneilanden zelf een beschermende en dragende rol vervullen. Deze natuurlijke systemen maken het mogelijk dat op de eilanden veilig gewoond en gewerkt kan worden, nu en in de toekomst. Voor Ameland betekent dit dat de lange termijn van water en bodem richtinggevend is bij ruimtelijke keuzes, ook wanneer dat beperkingen oplegt aan ontwikkeling.

3.2 Provinciaal kader: randvoorwaarden en kwaliteitsprincipes

Op provinciaal niveau bepalen de actuele Omgevingsvisie Fryslân en de Omgevingsverordening Fryslân de belangrijkste randvoorwaarden voor gemeentelijk beleid, samen met de omgevingsvisie van Wetterskip Fryslân. Deze kaders werken door in gemeentelijke plannen en projecten en hebben daarmee invloed op de keuzes die Ameland kan maken, onder andere op het gebied van natuur, landschap, cultuurhistorie, waterveiligheid, energie en zorgvuldig ruimtegebruik.

De provinciale visie gaat uit van het versterken van bestaande kwaliteiten en het zorgvuldig omgaan met ruimte. Ontwikkelingen zijn mogelijk, maar alleen wanneer zij passen binnen de draagkracht van landschap en omgeving. Voor Ameland betekent dit dat behoud, kwaliteit en inpassing vaak leidend zijn en dat niet iedere ontwikkeling overal wenselijk of mogelijk is.

In de provinciale omgevingsvisie wordt daarnaast ruimte geboden voor innovatieve ontwikkelingen, zoals het verkennen van een mogelijke dronecorridor boven het Waddengebied. Drones kunnen in de toekomst immers een rol spelen bij onder andere medische logistiek en andere vormen van transport.

Een blijvend inhoudelijk referentiekader vormt ook 'Grutsk op 'e Romte', waarin de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten van Fryslân zijn beschreven. Voor het Waddengebied en Ameland gaat het

onder meer om de losse ligging van de eilanden, de samenhang met de Friese kust, het open polderlandschap, de binnenduinrand, het dijkenstelsel, het maritieme erfgoed en de rust en leegte van strand en wad. Deze kwaliteiten vormen een duidelijke randvoorwaarde voor ruimtelijke keuzes op het eiland.

Ook Wetterskip Fryslân heeft een omgevingsvisie, een zogenoemde "Blauwe Omgevingsvisie" (BOVI). De visie is in samenwerking met de provincie opgesteld en draagt de titel "Fryslân Klimaatbestendig 2050+". Het is een strategisch beleidsdocument dat richting geeft aan een klimaatbestendige inrichting van Fryslân. Hierin zijn water en bodem sturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het vormt de langetermijnvisie op waterbeheer en klimaatadaptatie voor Fryslân en het Groninger Westerkwartier.

3.3 Regionaal 'kader': gezamenlijke opgaven, gedeelde verantwoordelijkheden

Naast nationaal en provinciaal beleid is ook de regionale samenwerking van belang. Omdat de gemeente Ameland hier zelf voor gekozen heeft, is het geen opgelegd kader. Maar uiteraard geeft het wel richting. Het Rijk, de provincies Fryslân en Noord-Holland en de vijf eilandgemeenten werken samen aan het versterken van de brede welvaart op de eilanden. Aanleiding is het besef dat de eilanden aantrekkelijk zijn, maar ook kwetsbaar, en dat balans nodig is tussen wonen, werken, toerisme en natuur.

De samenwerking richt zich op vijf programmalijnen: Goed Wonen & Leven, Toekomstbestendig Ondernemen & Ontwikkelen, Optimaal Bereikbaar & Verbonden, Duurzame Energie en Circulaire Economie. Deze thema's sluiten nauw aan bij de hoofdthema's van deze omgevingsvisie.

Het rijk, regio en de eilanden werken samen aan gerichte investeringen in leefbaarheid, bereikbaarheid en economische veerkracht. Voor Ameland biedt deze samenwerking daarmee een passend samenwerkings- en uitvoeringskader. De projecten versterken het eiland, zonder dat zij leiden tot grootschalige of ingrijpende veranderingen. Dat past bij de Amelandse keuze voor continuïteit en het behouden van de huidige koers.

CONCEPT

Deel B

Onze koers

CONCEPT

4. De koers van Ameland: visie per thema

toekomstbestendig eiland, gedragen door sterke dorpen, een uniek landschap en een hechte gemeenschap.

Koesteren wat ons sterk maakt, bouwen aan wat nodig is
Ameland blijft een leefbaar, herkenbaar en toekomstbestendig eiland
door zijn unieke kwaliteiten te koesteren en zorgvuldig ruimte te
geven aan wonen, werken, natuur en ontwikkeling.

4.1 Inleiding

Ameland staat voor een toekomst waarin de kwaliteiten van het eiland behouden blijven én waarin we zorgvuldig inspelen op nieuwe ontwikkelingen. In het vorige hoofdstuk is beschreven hoe Ameland er vandaag voor staat. Dat vormt het fundament voor de keuzes die we in dit visiehoofdstuk maken.

De hoofdlijnen per thema vormen de schakel tussen die analyse en onze koers voor de toekomst. Ze vatten samen waar het in essentie om draait binnen elk thema en maken duidelijk welke kwaliteiten we willen behouden, welke opgaven urgent zijn en waar de ruimte ligt voor ontwikkeling. Vanuit deze hoofdlijnen formuleren we onze ambities, doelstellingen en een handreiking naar de uitvoering.

De zes thema's in dit hoofdstuk geven richting aan de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkeling van Ameland:

1. Bereikbaarheid en infrastructuur
2. Wonen en leefbaarheid
3. Duurzaamheid: energie, water en klimaat
4. Economie en toerisme
5. Omgevingskwaliteit
6. Landschap en natuur

Samen vormen zij het kompas voor de keuzes die we de komende jaren maken. De visie is realistisch en behoudend waar dat nodig is, maar biedt ook ruimte voor gerichte verbeteringen en vernieuwing. Steeds staat centraal wat Ameland Ameland maakt: een leefbaar, herkenbaar en

4.2 Thema 1 BEREIKBAARHEID EN INFRASTRUCTUUR

Wat er speelt

Ameland draait op de veerverbinding met de wal. Onze samenleving en economie zijn volledig afhankelijk van de capaciteit en betrouwbaarheid van de veerdienst. De verbinding is essentieel voor wonen, werken, zorg, onderwijs en toerisme. Bereikbaarheid is daarom op Ameland geen “gewoon” thema. Het is randvoorwaardelijk: zonder bereikbaarheid kan het eiland niet functioneren. De regie voor deze verbinding ligt echter bij andere partijen. Dat maakt het thema extra actueel en complex.

De veerdienst is afhankelijk van concessie-afspraken, de rederij, de havens en vooral de bevaarbaarheid van de vaargeul. Het dichtslibben daarvan vormt een structureel risico.

In het MIRT-traject en bijbehorende onderzoeken (zoals rond Holwerd en mogelijke alternatieven) worden scenario's verkend die gevolgen kunnen hebben voor de vervoersketen.

De vervoersketen

De kwaliteit van bereikbaarheid wordt bepaald door de hele keten: parkeren op de wal, aansluiten op OV, logistiek en bagage, fietsparkeren en aansluitingen op het eiland. Juist op die overstappunten ontstaan knelpunten, zoals parkeren en piekdruk bij de veerdam (Nes), fietsparkeren en aansluiting van busdiensten op de sneldienst en tussen de dorpen.

Auto's

Auto's nemen ruimte in en beïnvloeden de beleving van rust en ruimte. Dat is versterkt doordat het aantal bezoekers en auto's op het eiland zijn toegenomen. Daarbij is ook de situatie aan de wal, met name het parkeren en de overstap in Holwerd, bepalend. De gemeente Ameland heeft daar geen formele bevoegdheid, maar keuzes over parkeercapaciteit en inrichting in Holwerd hebben directe gevolgen voor het aantal auto's dat naar het eiland komt.

Havens

De havens (veerhaven/steiger, jachthaven, Ballumerbocht met

werk-/museumhaven en KNRM) zijn belangrijk voor de logistiek en veiligheid. Slibvorming en technische staat van voorzieningen kunnen de werking van havens en de veiligheid (zoals uitvaren KNRM) raken.

Fietsen en OV

Ameland is een echt fietseiland. Het netwerk van fietspaden is goed ontwikkeld en belangrijk voor bewoners én bezoekers. Ook het openbaar vervoer is aanwezig, met buslijnen die de dorpen en belangrijke plekken verbinden. Voor autoverkeer is de Verbindingsweg de hoofdroute over het eiland. Fietsen worden intensief gebruikt, vooral in het hoogseizoen. In die periode zijn er dan ook veel fietsen in de dorpscentra te vinden.

Hoofdlijn & ambitie

Een veerverbinding die betrouwbaar en betaalbaar is en waar eilanders zeggenschap over hebben. Voor Ameland is een structureel minder betrouwbare verbinding daarom geen aanvaardbaar toekomstbeeld. En dus is varen op tij nooit een optie.

Ook een situatie waar er wel over, maar niet met Ameland gepraat wordt, is geen optie. Zeggenschap betekent dat we lobbyen voor een voorziening waar het eilandbestuur en de bewoners meebeslissen. We streven daarbij naar de veerverbinding als publieke voorziening.

We streven daarnaast naar een afname van de druk van auto's op het eiland en het vanzelfsprekender en aantrekkelijker worden van duurzame alternatieven zoals fietsen en openbaar vervoer, zowel voor bezoekers als bewoners.

Uitwerking

Veerverbinding

Ameland wil een veerverbinding die betrouwbaar en betaalbaar is en waar eilandbestuur en -bewoners zeggenschap over hebben. De huidige concessiestructuur sluit onvoldoende aan bij de publieke belangen van het eiland. Het uitgangspunt is om toe te werken naar een publieke voorziening voor de veerverbinding, waarin het publieke belang en de continuïteit van het eiland centraal staan. Zolang de verbinding wordt uitgevoerd binnen een concessiemodel, blijft de gemeente zich actief inzetten om binnen dat model maximale betrouwbaarheid en betaalbaarheid en zeggenschap voor het eiland te waarborgen.

Betrouwbaarheid betekent daarbij dat de hele dag gevaren wordt, niet alleen bij vloed. Geen varen op tij of een andere vorm van waterstandsafhankelijk varen dus. Dat heeft immers door afname in frequentie en capaciteit en het varen op andere tijden (zoals de nacht) direct onaanvaardbare gevolgen voor wonen, werken, zorg, onderwijs, bevoorrading en toerisme. Daarnaast is dat ook in het kader van veiligheid bij calamiteiten onaanvaardbaar, omdat het eiland dan voor (versterking van) de hulpdiensten onbereikbaar is. In dat kader is het noodzakelijk dat Ameland ook in de toekomst de lighthouse blijft voor de veerboten.

Betrouwbaarheid betekent ook dat de capaciteit op orde is. Voor Ameland betekent dat, dat de capaciteit (d.w.z. het aantal afvaarten en hoeveelheid plekken op die afvaarten) niet mag dalen beneden het niveau van die van 2024. Hier speelt ook de capaciteit voor vrachtverkeer. Die is nu niet geregeld in de concessie en in de praktijk is het bijna onmogelijk om dat door een andere partij dan de concessiehouder te laten doen. Daarom blijft Ameland zich via lobby inzetten om dit onderdeel te laten zijn van de concessie.

Als laatste is het voor Ameland belangrijk dat er 24 uur per dag een verbinding met de vaste wal mogelijk is; ook 's nachts.

Beleidsmatig is over de veerverbinding in het verleden niet eerder iets vastgelegd. Met deze omgevingsvisie positioneert Ameland zich dan ook in wat voor ons essentieel is. En hoe we samenwerken met andere overheden en partners om ervoor te zorgen dat besluiten die het eiland raken, recht doen aan onze leefbaarheid, economie en gemeenschap. Verder uitwerking hiervan is onder andere te vinden in de brieven die samen met de andere Friese eilanden zijn verstuurd aan het Rijk in reactie op het Programma van Eisen en de Nota van Uitgangspunten voor de veerconcessie van (af) 2029.

Daarnaast ziet Ameland zich gesteund door de Agenda 2050 van het Waddengebied, die door het Rijk in samenwerking met vele anderen (waaronder Ameland) is opgesteld. Daarin is namelijk vastgelegd dat ook in de toekomst, net als nu, op de eilanden goed gewoond, gewerkt en gecreëerd moet kunnen worden. En dat een goede en betrouwbare bereikbaarheid daarin een basisvoorziening is. Dit laatste is verder

uitgewerkt in de Routekaart van de Transitie Bereikbaarheid Waddeneilanden.

In die routekaart heeft het MIRT-traject een cruciale rol. Ameland volgt dat traject dan ook nauwlettend. Door het belang van snelle actie dringen we er bij het Rijk op aan om de planning te halen. In onze beleving is dat goed mogelijk door de waardevolle inzichten uit de voorloper van het traject, het Vervolgonderzoek bereikbaarheid 2030.

Cruciaal onderdeel van de bereikbaarheid van Ameland zijn ook de veerdam en havenfaciliteiten. Deze moeten klaar zijn voor de eisen van de toekomst. Door zeespiegelstijging en veranderende klimaatomstandigheden staan deze voorzieningen in toenemende mate onder druk. Onderhoud, aanpassing en ophoging van de veerdam en bijbehorende infrastructuur zijn noodzakelijk om de continuïteit van de veerverbinding te waarborgen. Dit vraagt forse investeringen die de gemeente niet kan dragen. Ameland is van mening dat dit de verantwoordelijkheid is van het Rijk. Daarom wordt samenwerking gezocht met provincie en Rijk en lobbyen we voor financiële ondersteuning.

Datzelfde geldt ook voor de loshaven in de Ballumerbocht. Die is belangrijk voor de aanvoer van (bijzondere) goederen naar Ameland, omdat medegebruik van de veerdam daarvoor bijna onmogelijk is. Om die zo te kunnen gebruiken, is een flinke investering nodig. Die kan de gemeente niet alleen dragen en daarom lobbyen we hiervoor bij Rijk en provincie.

Als laatste staan we open voor duurzame alternatieve vervoersvormen als aanvulling op de veerverbinding. We volgen in dat kader met belangstelling de ontwikkelingen op het gebied van verschillende vormen van elektrisch luchtverkeer.

Vervoer op het eiland

Ameland streeft naar een afname van de autodruk(te) op het eiland. De *Vervoersvisie Ameland: Vervoer in harmonie met eilandwaarden en seizoenen* (2023) schetst daarbij de kaders. Centraal staan veiligheid, comfort en duurzaamheid, met beperkte overlast voor natuur, landschap en leefomgeving. De visie richt zich vooral op vervoer op Ameland, maar verbindt dit nadrukkelijk met de keten vanaf de wal. Een belangrijk doel is om het aantal auto's van bezoekers naar het eiland te reduceren met 35%

(terug richting het niveau van 2011) en ook het aantal bewegingen op het eiland te verminderen. In de uitvoering daarvan wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden van een vignet, die bijvoorbeeld het meenemen van de auto voor korte(re) vakanties tegengaat. Waar mogelijk houden we hierbij rekening met de seizoenen.

Om dat doel te bereiken op een manier dat Ameland aantrekkelijk blijft voor bezoekers, is de hele ketenreis belangrijk. Randvoorwaarden moeten daarom op orde zijn, zoals dat ook genoemd is in het *Toerismebeleid Ameland: Van meer naar beter* (2023). Dan gaat het onder andere om bagagevervoer en Openbaar Vervoer op het eiland. Dit ligt grotendeels ook bij andere partijen, zoals de concessienemer busvervoer en andere ondernemers. De gemeente spant zich echter samen met de andere eilanden in om uit te zoeken hoe bagagevervoer vorm kan krijgen. Ook lobbyt ze voor goede busverbindingen op alle veer- en sneldiensten en voor frequente busverbindingen tussen alle dorpen.

Een ander deel van die ketenreis is het parkeren in Holwerd. De huidige concessienemer van de veerdienst, heeft hier momenteel zo goed als een monopolie. Dat vindt Ameland onwenselijk. Parkeren zou in publieke handen moeten zijn, zodat met goedkoop parkeren ook gestuurd kan worden op het aantal auto's dat meegenomen wordt naar Ameland. Ameland zal zich daarom actief en nadrukkelijk uitspreken over ontwikkelingen aan de wal en inzetten op oplossingen die onnodig autoverkeer naar het eiland beperken.

Een andere manier om de autodruk te verminderen is het autoluw(er) inrichten van de dorpscentra. In Nes functioneert het goed en de gemeente ziet mogelijkheden voor andere dorpen.

Uiteraard is ook parkeren op Ameland van groot belang. Er is momenteel nog geen integraal parkeerbeleid; dit wordt uitgewerkt. Dit is relevant voor knelpunten bij de veerдам, in de dorpen en bij drukbezochte locaties. De gemeente werkt aan een samenhangend parkeerbeleid dat in 2027 ter vaststelling wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. Uitgangspunt is dat parkeren ondersteunend is aan leefbaarheid, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit. Daarbij wordt gezocht naar oplossingen die passen bij de schaal van het eiland en die overlast in dorpskernen beperken, zonder

de bereikbaarheid voor bewoners, ondernemers en bezoekers onnodig te belemmeren.

De rol van de fiets op Ameland is gegroeid en zal waarschijnlijk blijven groeien. Dat zet soms druk op de infrastructuur, vooral bij grote en/of snelle fietsen op smalle fietspaden, zoals het pad door de duinen. Daar speelt ook dat een groot deel daarvan schelpenpad is en dit door afnemend aanbod van kwalitatief geschikte schelpen en toenemende kosten niet toekomstbestendig is. Ook zijn delen van het fietspad in natte tijden onbereikbaar. O.a. daarom willen we een visie op de toekomst van de fiets- en wandelinfrastructuur op Ameland.

Daarnaast vraagt het intensieve fietsgebruik, vooral in het hoogseizoen, blijvend aandacht voor voldoende en goed ingepaste voorzieningen voor fietsparkeren in de dorpen en bij belangrijke bestemmingen. Samen met bewoners en ondernemers zoeken we naar blijvende verbetering en toename van het gebruik van deze locaties. We kijken daarbij naar uitbreiding van het aantal plekken waar dat nodig en mogelijk is. Tegelijk accepteren we dat fietsparkeerfaciliteiten niet altijd afgestemd kunnen worden op de hoeveelheid fietsen op piekmomenten.

Andere infrastructuur

Een ander belangrijk onderdeel van de infrastructuur van Ameland zijn de primaire waterkeringen: de duinen (Noordzeezijde) en de Waddenzeedijk (Waddenzeezijde). Het Wetterskip Fryslân is beheerder van de Waddenzeedijk en het polderwaterbeheer; Rijkswaterstaat beheert de primaire duinwaterkering. Versterking en beheer van deze keringen volgen wettelijke normen en programma's, met eigen procedures en besluitvorming. Deze normen staan inmiddels ter discussie en er is sprake om deze te verlagen. Ameland is daar, net als de andere eilanden, de provincie en het Wetterskip, pertinent tegen. Die lijn is vastgelegd in de *Position Paper Verlaging dijknorm Waddeneilanden niet verantwoord* (2026).

Deze zeekeringen passen in het bredere thema van waterveiligheid, waarover de gemeente in samenwerking met de andere Waddeneilanden de hoofdlijn heeft vastgelegd in de *Integrale waterveiligheid strategie Waddeneilanden – Ameland* (2024). Ameland heeft daarbij de ambitie gekozen om in het geval van overstromingen in te zetten op schuilen,

overleven en basis voor herstel vitale infrastructuur. Dat betekent dat schuilplekken en vitale infrastructuur ook beschermd moeten worden. De gemeente neemt dit daarom op in het Omgevingsplan.

Beheer

De gemeente is als eigenaar of (mede)beheerder verantwoordelijk voor de kwaliteit van veel infrastructurele voorzieningen. Het uitgangspunt is: het huidige hoge kwaliteitsniveau behouden, op basis van beheer- en onderhoudsplannen. Dit gaat onder meer om wegen, fietsvoorzieningen, afvalinzameling, strandovergangen en delen van de openbare ruimte. In beheerplannen zijn deze zaken uitgewerkt, waarbij het beheerplan afval en reiniging wordt herzien.

Wat we doen

- We lobbyen in samenwerking met de andere eilanden voor de veerverbinding als publieke voorziening.
- We maken ons richting het Rijk sterk (lobby) voor een betrouwbare en betaalbare veerverbinding waar eilander bestuur en bewoners zeggenschap over hebben.
- We lobbyen voor parkeervoorzieningen in publieke handen aan de walzijde van de veerverbinding.
- We lobbyen om vrachtverkeer onderdeel te laten zijn van de concessie.
- We volgen de ontwikkelingen over elektrisch vliegverkeer.
- De mogelijkheid van autoluwere dorpen wordt samen met de dorpen verkend. Dit kan leiden tot gebiedsgerichte afspraken en, waar passend, tot aanpassingen in het omgevingsplan.
- We lobbyen voor busvervoer dat zowel op Ameland als in Holwerd op elke veerboot en sneldienst aansluit.
- We lobbyen voor frequente busverbindingen tussen alle dorpen.
- We werken parkeerbeleid uit
- We stimuleren samen met de andere eilanden via onderzoek het verbeteren van het bagagevervoer van (in ieder geval) kofferbak tot accommodatie.
- We lobbyen om financiële ondersteuning van Rijk (en provincie) voor toekomstbestendig maken (o.a. ophogen) van de havenfaciliteiten (veerdam en Ballumerbocht).
- We ontwikkelen een visie voor de optimalisatie van de fiets- en wandelinfrastructuur.
- We zoeken samen met bewoners en ondernemers naar toenemende verbeteringen van het fietsparkeren in de dorpen
- We lobbyen tegen het verlagen van de dijknormeringen
- We vertalen de waterveiligheidsstrategie in ruimtelijke regels.
- We herzien het beheerplan afval en reiniging.
- We onderzoeken hoe de veerdam efficiënter ingericht kan worden op het gebied van auto- en fietsparkeren en -gebruik.

4.3 Thema 2 WONEN EN LEEFBAARHEID

Wat er speelt

Ameland is in de eerste plaats een eiland om te wonen. De ruim 3.800 inwoners wonen vooral in de vier dorpen: Hollum, Ballum, Nes en Buren. De natuurlijke grenzen van het eiland spelen een belangrijke rol. In combinatie met het belang van natuur, landschap en open ruimte zijn grote ontwikkelingen bijvoorbeeld niet vanzelfsprekend.

De leefbaarheid van het eiland wordt gedragen door sterke dorpen, een hechte sociale structuur en voorzieningen die passen bij de schaal van de gemeenschap. Daarnaast hangt het sterk samen met de beschikbaarheid van woningen, bereikbaarheid, ontmoetingsplekken en zorg dichtbij.

Op dit thema spelen ook demografische ontwikkelingen als vergrijzing (toename van het aantal ouderen) en ontgroening (afname van het aantal geboren kinderen). Deze ontwikkelingen hebben impact op de behoefte aan (soort) woningen en voorzieningen.

Ook toerisme speelt door op het thema wonen, bijvoorbeeld in personeelshuisvesting. In piekperioden is er extra personeel nodig, terwijl de woningmarkt krap is.

Hoofdlijn & ambitie

Wonen en leefbaarheid hangen nauw samen. Een prettig dorp gaat niet alleen over woningen, maar ook over voorzieningen, bereikbaarheid, ontmoetingsplekken en zorg dichtbij. Juist op een eiland is het belangrijk dat wonen, werken en voorzieningen in balans blijven. Dat bepaalt of Ameland ook in de toekomst een plek blijft waar mensen graag wonen, opgroeien, werken en oud worden.

We maken dan ook slimme keuzes: benutten wat er al is, zorgvuldig verdichten waar dat past, en goed kijken naar woningtypen en doelgroepen. Daarbij hanteren we duidelijke regels en oplossingen die passen bij het eiland en geen ongewenste druk zetten op de reguliere woningvoorraad.

We behouden de sterke sociale structuur van de dorpen. Dat betekent dat we zorgen voor passende voorzieningen en ontmoetingsplekken die bijdragen aan vitaliteit, gezondheid en onderlinge samenhang. Ameland bouwt voort op een stevig fundament. Onze koers is bewust behoudend en zorgvuldig: versterken wat goed werkt en gericht inspelen op lokale behoeften.

Uitwerking

Voor dit thema bouwen we voort op bestaand beleid. Deze kaders bepalen hoe Ameland omgaat met wonen, voorzieningen en sociale opgaven. De omgevingsvisie brengt de samenhang tussen deze kaders in beeld en legt de ruimtelijke koers vast.

Woonvisie

De *Woonvisie 2024-2028* geeft richting aan het volkshuisvestingsbeleid. De kern is: "Het behouden en waar nodig extra realiseren van voldoende en betaalbare koop- en huurwoningen voor doelgroepen met een binding aan Ameland nu en in de verre toekomst." De Woonvisie benadrukt daarbij drie uitgangspunten:

- De gemeenschap centraal.
- Werkers wonen op Ameland.
- Ameland aardgasloos en CO₂-neutraal in 2035 (koppeling met duurzaamheid).

De ruimtelijke lijn is herkenbaar: nieuwe woningen vooral binnen de kernen (inbreiding, herstructurering) en zorgvuldig omgaan met schaarse ruimte. Open ruimten tussen dorpen, en tussen dorp en landschap, blijven belangrijk om het eilandkarakter te behouden.

Ook behoud van bestaande woningen voor permanent wonen is belangrijk. Volledig recreatief gebruik van woningen is niet toegestaan en wordt actief tegengegaan. Alleen recreatief medegebruik, zoals een inpandig appartement, is onder voorwaarden en met vergunning mogelijk.

Woningvoorraad

Het gemeentelijk woningbedrijf speelt een cruciale rol op het thema van wonen. Ze verhuurt niet alleen een belangrijk deel van de woningen op Ameland, maar houdt zich ook bezig met de vraag welke woningen waar nodig zijn. Het *Strategisch voorraadbeleid* is daarbij een belangrijke

leidraad. De huidige dateert uit 2017 en momenteel wordt gewerkt aan een herziening onder de naam Strategisch complex beheerplan woningvoorraad GWA. Dit is belangrijk om keuzes te maken over: voor wie bouwen en verhuren we, welke woningen zijn nodig (type, grootte, doelgroep) en hoe houden we de voorraad toekomstbestendig.

Personeelshuisvesting en bedrijfswoningen

Op dit moment is de *Beleidsnotitie bedrijfswoningen en personeelshuisvesting* (2017) leidend. De gemeente werkt echter aan een herziening. Het toerismebeleid en de woonvisie geven hiervoor met richtinggevende uitspraken het kader. Het uitgangspunt is dat werkers op Ameland wonen. En dat de mate van ondersteuning van de gemeente afhangt van de mogelijkheden die ondernemers zelf hebben. Dit onderwerp raakt wonen, economie en toerisme tegelijk.

Leefbaarheid, welzijn en zorg

Leefbaarheid gaat verder dan wonen. Bestaand beleid in het sociaal domein en welzijn beschrijft hoe Ameland werkt aan gezondheid, meedoen, ontwikkeling, ondersteuning en een sterke gemeenschap. Het gaat dan om het *Beleidskader sociaal domein regio Noordoost-Friesland* (2023), de visie op ouderenzorg *Een leven lang op Ameland* (2017) en de *Visie toekomstbestendig welzijnswerk Ameland* (2021). Het genoemde beleidskader wordt in 2026 herzien.

Het beleid is erop gericht dat iedereen een leven lang op Ameland kan wonen en meedoen. En dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig wonen met passende ondersteuning of anders in woonvormen waar zorg dichtbij is. Dat vraagt om passende woningen (ook kleiner en gelijkvloers) en goede verbindingen met zorg en voorzieningen. Ameland ziet daarin goede kansen voor ouderenhofjes en doet daar verder onderzoek naar.

Tegelijk is de toegankelijkheid van de openbare ruimte, maatschappelijke voorzieningen en andere gebouwen van essentieel belang. Als gemeente houden we dan bij ruimtelijke ingrepen ook rekening met deze toegankelijkheid. Ook moedigen we andere aan ditzelfde te doen. Op die manier zorgen we dat iedereen, bewoner en bezoeker, kan meedoen.

Maatschappelijke voorzieningen

Maatschappelijke voorzieningen spelen een belangrijke rol in leefbaarheid, doordat ze plek bieden voor ontmoeting en (sociale) activering. Toekomstbestendigheid van deze voorzieningen is dan ook belangrijk. Niet elk dorp heeft dezelfde schaal. Dat vraagt om bewuste keuzes: wat moet in elk dorp aanwezig blijven, wat kan gedeeld worden, en hoe zorgen we dat dorpen levendig blijven, ook buiten het hoogseizoen.

Het *Accommodatiebeleid gemeentelijke gebouwen (2025-2026)* geeft hiervoor de richting, samen met de resultaten van het lopende participatieproces. Op die manier geeft de gemeente samen met de samenleving richting aan de toekomst van de voorzieningen. Na afloop van het participatieproces geven we uitvoering aan het beleid, inclusief de resultaten van de participatie.

Wat we doen

- We zetten in op integrale samenwerking tussen ruimtelijke ontwikkeling, economie, sociaal domein, zorg, onderwijs en maatschappelijke partners.
- Uitvoering geven aan de woonvisie, met o.a.
 - woningbouw, waarbij we bij toekomstige keuzes voor woningbouwlocaties het principe inbreiden boven uitbreiden hanteren;
 - waar mogelijk inzetten voor betaalbaarheid, zoals via sociale koopwoningen en startersleningen;
 - verder onderzoek naar ouderenhofjes
 - blijvend tegengaan van strijdig woninggebruik.
- De huisvestingsverordening wordt samen met de op te stellen leegstandsverordening blijvend ingezet om schaarse woonruimte te beschermen en nieuwe ontwikkelingen te kunnen sturen.
- Herziening Strategisch voorraadbeleid / complex beheerplan woningvoorraad GWA
- Herziening Personeelshuisvestingsbeleid
- Tegengaan recreatieve verhuur van permanente woningen
- Afronding onafhankelijk participatieproces accommodatiebeleid en uitvoering accommodatiebeleid
- Uitwerken van nieuw beleidskader Sociaal Domein

- We maken toegankelijkheid een leidend principe bij alle gemeentelijke ruimtelijke ingrepen.
- We moedigen anderen (bv. ondernemers) aan om datzelfde te doen.

CONCEPT

4.4 Thema 3 DUURZAAMHEID: energie, water en klimaat

Wat er speelt

Ameland heeft al sinds 2019 de ambitie om 15 jaar voor te lopen op landelijke doelstellingen voor het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Die uitstoot neemt af op Ameland, met dank aan besparing, elektrificatie en de opwek van duurzame zonne-energie. Het tempo is echter te laag om de doelstelling te halen. Zonder andere vormen van duurzame energie is het zelfs onmogelijk om de landelijke doelstelling zelf te halen.

Daarnaast vraagt elektrificatie veel van het elektriciteitsnet. Netcongestie en het verzwaken van het netwerk door de netbeheerder zijn daarom ook bepalend voor wat wanneer mogelijk is.

Water is op een eiland een alomtegenwoordig onderwerp. Daarbij gaat het niet alleen om waterveiligheid (zie thema 1), maar ook om de drinkwatervoorziening. Door het veranderende klimaat neemt de druk op dit systeem steeds meer toe. Droogte en verzilting zorgen voor druk op de zoetwaterbel in de duinen, die versterkt wordt door de watervraag van het toerisme. Tegelijk zorgt klimaatverandering ook voor een toename van hevige buien, wat veel overlast veroorzaakt. Wateroverlast en droogte zijn daarom twee belangrijke vraagstukken. Op deze onderwerpen zijn er meerdere partijen met een rol. Naast de gemeente zijn dat Wetterskip Fryslân, Vitens, terreinbeheerders en het Rijk (Rijkswaterstaat).

Naast water zijn er andere grondstoffen die schaars worden en vragen om een handelswijze waarbij zo weinig mogelijk (nieuwe) grondstoffen gebruikt worden (circulariteit).

Hoofdpijn & ambitie

Ameland wil zo snel mogelijk de CO₂-uitstoot terugdringen. Dat doen we door zelfvoorzienend te zijn: gebruik maken van lokaal opgewekte energie en warmte, zodat we niet afhankelijk zijn van anderen. Het feit dat iedereen mee kan doen is daarbij belangrijker dan het precieze jaartal waarin de ambitie gehaald wordt. Wel zetten we een stap bij, door het toevoegen van aanvullende betrouwbare bronnen van duurzame energie. Daarvoor onderzoeken we o.a. mogelijkheden voor windenergie op zee.

Om verschillende opgaven op gebied van watervoorziening en wateroverlast het hoofd te bieden, stellen we een integrale aanpak op. Met duidelijke vertrekpunten voor het vasthouden van water, het tegengaan van wateroverlast, drinkwater en klimaatadaptatie en met een gezamenlijk integraal waterplan (2027) als uitvoeringsinstrument.

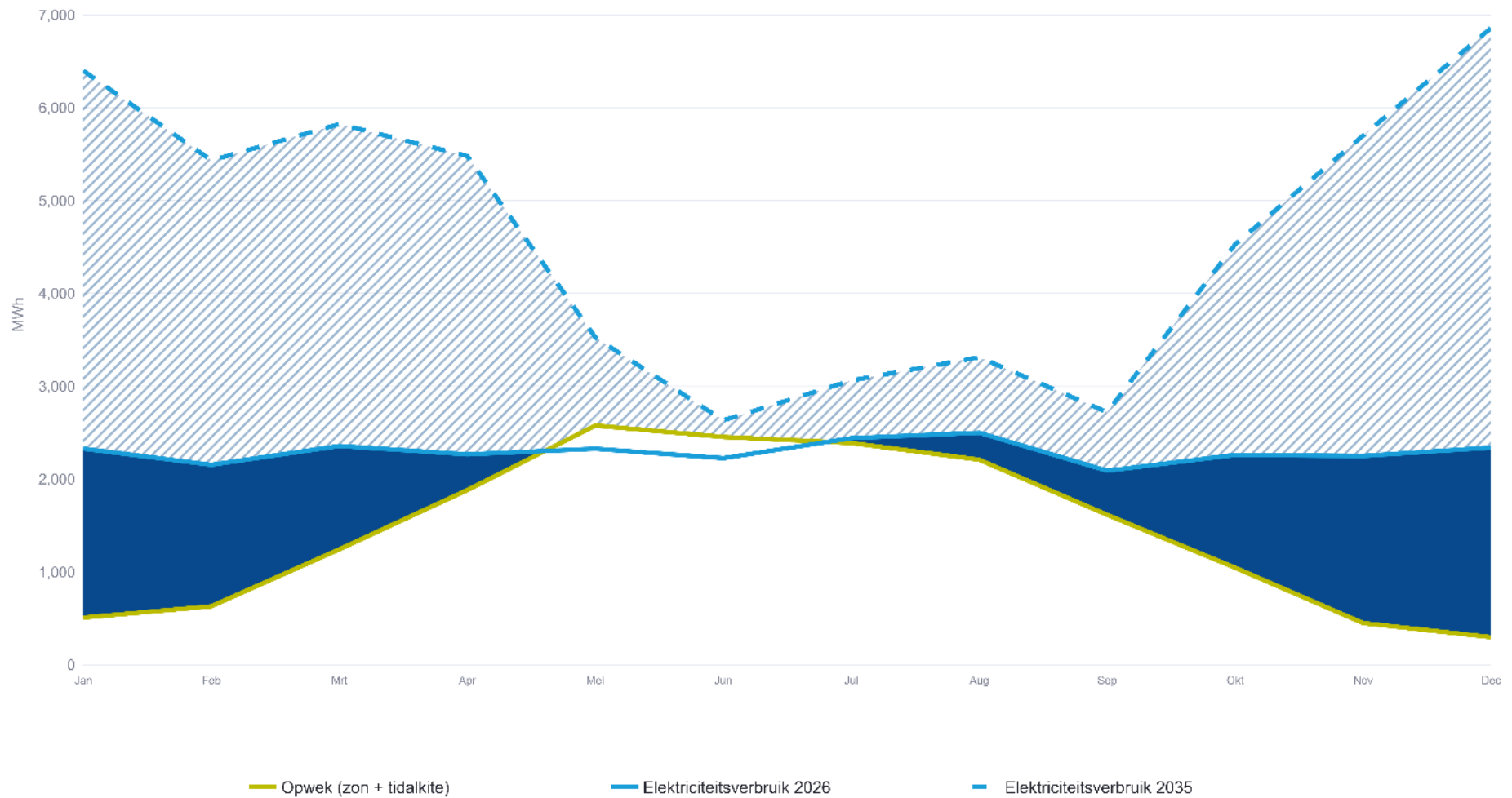
Uitwerking

Energie

Het *Programma Duurzaamheid 2023–2027* is de leidraad voor de ambitie van Ameland. Het programma richt zich via besparen, verwarmen, opslaan en opwekken op een betaalbaar, betrouwbaar, toekomstbestendig en slim energiesysteem ("Energienet Ameland"). Dit programma vormt het belangrijkste gemeentelijke kader voor de duurzaamheidsaanpak en blijft leidend voor de uitvoering. Wel is het toe aan een update, die we in 2026/2027 vormgeven.

Die versnelde update heeft te maken met het *Programma Warmte*, die gemeenten van het Rijk voor 1 januari 2028 moeten hebben vastgesteld. Dat programma is de opvolger van de Amelander *Transitievisie Warmte* (2021), die richting geeft aan de overgang naar aardgasvrij verwarmen. In het programma warmte zullen we concreter bepalen welke gebieden wanneer aardgasloos worden en welke oplossingen daarbij passend zijn op het eiland.

De noodzaak van een update van het programma duurzaamheid hangt echter ook samen met het feit dat de ambitie toe is aan een realiteitscheck. Afgelopen jaren daalt het energie- en gasverbruik wel enigszins, maar nog lang niet snel genoeg om in de buurt te komen van de huidige ambitie van Ameland (vergelijk Figuur 1). Zeker omdat het elektriciteitsverbruik met name in de wintermaanden nog enorm zal toenemen door uitfasering van het aardgas. Verreweg de grootste bron van hernieuwbare energie op Ameland is op dit moment zonne-energie. Omdat die in de wintermaanden het minst oplevert, is er een noodzaak om andere bronnen van hernieuwbare energie toe te voegen aan de energiemix.

Figuur 1. Huidige elektriciteitsverbruik (doorgetrokken blauwe lijn), opwek (groene lijn) en verwacht elektriciteitsverbruik in 2035 (onderbroken blauwe lijn). Het donkerblauwe gebied is de energie die in de huidige tijd via de wadkabel binnengehaald wordt (en dus een tekort aan opwek op het eiland zelf). Het gestreepte gebied is de extra elektriciteit die daar bovenop in 2035 nog nodig is, door elektrificatie van warmte en vervoer.

We volgen daarom nauwgezet de ontwikkelingen rondom getijdenenergie in het Amelanders gat en willen opschalen als dat mogelijk is. Of dat echter haalbaar is, is hoogstens onzeker, waardoor we ook kijken naar andere bronnen. Windenergie is daarbij een ideale aanvulling, juist omdat die in de wintermaanden meer opwekt dan in de zomermaanden (Figuur 2). Vanwege de impact op het landschap, is wind op land niet wenselijk op Ameland. Om die reden wordt eerst naar andere oplossingen gekeken. Het valt echter niet uit te sluiten dat in de toekomst een keuze gemaakt moet worden tussen (zoveel mogelijk) zelfvoorzienend zijn qua energie / het halen van (landelijke) doelstellingen en de bezwaren tegen windenergie op land.

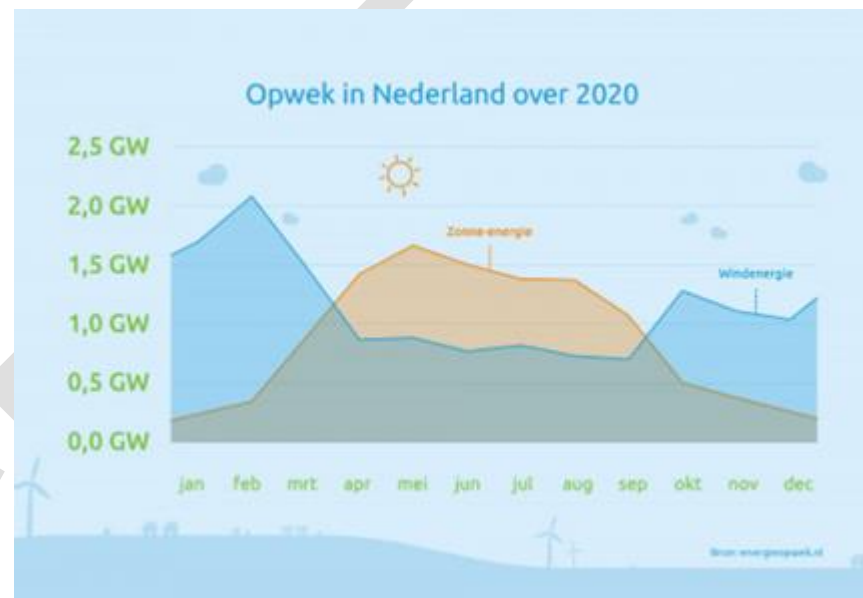
Een alternatief is wind op zee. Een locatie dichtbij de huidige NAM-productieplatforms op zee lijkt daarbij ideaal, omdat op die manier horizonvervuiling beperkt is en daar al een (zware) elektriciteitskabel ligt. Dit gebied ligt echter buiten de gemeente- en provinciegrens. We onderzoeken daarom in de komende periode hoe haalbaar dit is, wat daarvoor nodig is en wie we daarvoor mee moeten nemen.

In aanvulling daarop blijven we onderzoek doen naar en gaan we waar mogelijk over tot implementatie van andere vormen van duurzame energie, zoals bodemwarmte en vergassing. Ook zoeken we naar geschikte locaties voor installaties die nodig zijn voor deze vormen van energie. Bovengenoemde update en het op te stellen Programma Warmte werken deze keuzes verder uit.

De energietransitie kan niet zonder goede infrastructuur, maar die ligt grotendeels buiten onze macht. Wel lobbyen we daarom voor die goede infrastructuur, die we aanvullen met zoveel mogelijk lokale opwek en opslag. Voor die lokale opslag gaan we op zoek naar geschikte locaties dicht bij de dorpen en/of dicht bij de locaties waar de energie opgewekt wordt.

Zo hebben we maximale autonomie op het gebied van energie. Onderdeel daarvan is ook de huidige aardgasproductie, die niet past in een duurzame en autonome energietoekomst. We lobbyen daarom bij Rijk, NAM en andere betrokken partijen voor beëindiging van gaswinning op land en zee uiterlijk in 2035. En we maken daarbij afspraken maken over hergebruik van de bestaande stroomkabel. We willen die namelijk gebruiken voor de

energievoorziening van Ameland, inclusief de elektrificatie van de veerverbinding en andere functies op het eiland.

Figuur 2. Vergelijking tussen energie-opwek uit zon en uit wind in Nederland in 2020, door het jaar heen.

Water

Klimaatverandering zet het watersysteem op het eiland onder druk. Door droogte en een stijgende zeespiegel komt de zoetwaterbel op het eiland steeds meer onder druk te staan. Dit heeft gevolgen voor de watervoorziening op het eiland, zowel op het gebied van drinkwater als voor de watertoevoer van natuurgebieden. Ook de toenemende watervraag als gevolg van toerisme op het eiland is daarbij een factor. Waterbesparing en slimmer omgaan met water wordt daarom ook steeds belangrijker.

Tegelijk zorgt het veranderende klimaat ook voor wateroverlast. Hevige regenbuien, waarbij veel water in een relatief korte periode neerslaat, zorgen voor hoge druk op de waterafvoer van het eiland. Dat zorgt voor wateroverlast op o.a. recreatieterreinen en fietspaden. Waar mogelijk moet het overschot aan water vastgehouden worden waarbij de overlast voor

bestaande functies beperkt wordt. Daarbij is een goede samenhang vereist met peilbeheer in de polders en natuurgebieden.

De gemeente Ameland kan dat niet alleen. Op veel onderdelen zijn ook Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat, Vitens en de provincie belangrijk. Een integrale samenwerking is daarom belangrijk en de gemeente is voorstander van een Integraal Waterplan. Dit wordt in samenwerking met de provincie, Wetterskip en Vitens opgesteld.

De belangrijkste vertrekpunten zijn daarbij het in stand houden van de zoetwaterbel en de drinkwatervoorziening. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen daarbij de drinkwatervoorziening niet onder druk zetten. Er wordt gestuurd op het beperken van wateroverlast, het vasthouden van water waar dat kan en het versterken van natuurlijke systemen. Zoals bijvoorbeeld bij de Vleijen, waar het watersysteem verbeterd om naast de recreatieve kwaliteit ook de waterkwaliteit te verhogen.

Het rioleringsstelsel is een kernvoorziening voor volksgezondheid, het voorkomen van wateroverlast en een aantrekkelijke woon- en recreatieomgeving. Beleid daarover is op dit moment vastgelegd in het *Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2020-2025*, dat verlengd is tot en met 2026. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan de omzetting van het GRP naar een Programma Water en Riolerings (PWR). Dat programma gaat verder dan het GRP en zal ook gaan over oppervlakte- en grondwater. Daarin zetten we in op het beperken van wateroverlast, onder andere door waar mogelijk hemelwater van verhard oppervlak af te koppelen van het riool en regenwater lokaal vast te houden, te infiltreren of vertraagd af te voeren.

Waterkwaliteit

Op het gebied van waterveiligheid werkt de gemeente Ameland samen met de andere Waddeneilanden. Hierbij is een Integrale Waterveiligheidsstrategie voor alle Waddeneilanden opgesteld (zie thema 1 Bereikbaarheid en infrastructuur).

Milieu, bodem en veiligheid

De gemeente werkt voor een deel van de milieutaken samen via de FUMO. Voor bodem gelden regionale kaders zoals de *Nota bodembeheer* (2011) en het bodemkwaliteitsbeleid. Deze vallen onder het

overgangsrecht van de Omgevingswet en onderdelen daarvan worden meegenomen bij de vorming van het Omgevingsplan. Binnen het bodemdossier vragen ook nieuwe ontwikkelingen, zoals PFAS-verontreiniging, aandacht. Aanpak daarvan vraagt om afstemming met provincie en andere partners, waarbij landelijke normen en richtlijnen leidend zijn.

De gemeente Ameland is verantwoordelijk voor de veiligheid van inwoners, forenzen en toeristen die op Ameland wonen, werken en recreëren. Op een eiland als Ameland spelen op dit gebied verschillende onderwerpen, zoals scheepvaart, natuurbrandrisico, evenementen, strandveiligheid en crisisbeheersing. De omgevingswet vraagt om veiligheid vroegtijdig mee te nemen in ruimtelijke keuzes. Dit vraagt ook om afstemming met de Veiligheidsregio. Met het *Integraal Veiligheidsplan Ameland (2025-2028)* legt de gemeente de prioriteiten op het gebied van veiligheid vast. De vier hoofdpunten zijn daarbij jeugdoverlast, digitale veiligheid, ondermijning en een veilige woon- en leefomgeving.

Circulariteit: onderwerp groeit, maar vraagt nog richting en keuzes

Circulariteit is breder dan afval. Het gaat ook om hergebruik van materialen bij bouw en onderhoud, slimmer omgaan met grondstoffen, en het beperken van verspilling van energie en water. Op Ameland is hier ruimte voor lokale initiatieven, maar het onderwerp vraagt nog om een heldere lijn: wat verwachten we bij nieuwbouw en renovatie, en hoe ondersteunen we goede voorbeelden. We sluiten daarbij aan op regionale en provinciale initiatieven zoals Circulair Fryslân en werken samen met de andere Waddeneilanden.

Wat we doen

- We onderzoeken of en hoe windenergie in de buurt van de huidige gasproductielocatie op zee mogelijk is.
- We lobbyen voor de afbouw van gaswinning en het overdragen van de huidige NAM-kabel aan Ameland, om te gebruiken voor de Amelander energietransitie
- We ronden de bouw van het energiepark en energierotonde in de Ballumerbocht af
- Als getijdenenergie een succes blijkt, zetten we ons ervoor in om op te schalen

- We blijven ons profileren als ideale locatie voor experimenten op het gebied van duurzame energie en warmte
- We onderzoeken hoe en op welke locatie grote batterijen kunnen helpen om opgewekte energie op piekmomenten te gebruiken
- We vernieuwen het programma Duurzaamheid en gaan verder met de uitvoering
- We stellen een programma Warmte op en voeren deze uit
- We lobbyen voor goede infrastructuur voor elektriciteit
- We onderzoeken hoe bodemenergie in combinatie met collectieve warmtepompen onze dorpen kunnen verwarmen en waar installaties daarvoor geplaatst kunnen worden.
- We blijven inwoners en recreatiewoningeigenaren praktisch ondersteunen en stimuleren bij energiebesparing.
- We ronden het onderzoek naar de haalbaarheid van vergassing en vergisting af en geven het waar mogelijk een plek in de energievoorziening op piekmomenten.
- We werken samen met de provincie Fryslân, Wetterskip en Vitens aan een Integraal Waterplan.
- Samen met andere eilanden ondersteunen we initiatieven op het gebied van circulariteit en waterbesparing.
- We zetten het Gemeentelijk Rioleringsplan om naar een Programma Water en Rioleringsplan.
- Het gebied van de Vleijen wordt opnieuw ingericht ten behoeve van de waterkwaliteit.

4.5 Thema 4 ECONOMIE EN TOERISME

Wat er speelt

Toerisme en recreatie zijn belangrijke economische pijlers van Ameland. Ze zorgen voor werkgelegenheid, inkomsten en draagvlak voor voorzieningen die ook voor inwoners van groot belang zijn. Maar Ameland is meer dan een toeristisch eiland. Er wordt geleefd en (ook op andere manieren) gewerkt. Landbouw is, naast toerisme, een tweede dragende kracht onder het landschap en het dagelijks leven. Samen met o.a. horeca, detailhandel, dienstverlening, bouw, techniek, zorg en transport vormt de landbouw een brede economische basis. Waar toerisme vooral zichtbaar is in de dorpen en recreatiegebieden, is landbouw zichtbaar in het landschap. Beide bepalen het karakter van Ameland.

De recreatieterreinen liggen vooral ten noorden van Hollum, Ballum, Nes en Buren. Hotels, groepsaccommodaties en andere verblijfsaccommodaties zijn verspreid over de dorpen en het buitengebied.

De aantrekkingskracht van Ameland zit in de combinatie van zee en strand, natuur, landschap en eilandsfeer. Bezoekers wandelen en fietsen, beleven het wad en de Noordzee en nemen deel aan uiteenlopende buitenactiviteiten. Cultuur en evenementen versterken daarbij het profiel van het eiland. Musea, de molen, de vuurtoren, de eendenkooi en het natuurcentrum zijn vaste trekpleisters. Evenementen zoals de Kunstmaand zorgen voor levendigheid, ook buiten het hoogseizoen.

De detailhandel en horeca in de dorpen zijn zowel een voorziening voor inwoners als onderdeel van de toeristische structuur. Nes is het belangrijkste centrum, gevolgd door Hollum. Ballum en Buren hebben een kleiner aanbod.

Hoofdpijn & ambitie

Ook op dit thema is de visie gebaseerd op bestaand beleid. Ameland bouwt daarmee voort op een sterke en veelzijdige toeristische sector, die al decennialang de economische motor van het eiland vormt. Tegelijkertijd bewaakt het eiland de balans tussen economie, leefbaarheid en landschap. Belangrijk daarbij is dat er geen ruimte is voor grootschalige of nieuwe verblijfsrecreatieve ontwikkelingen.

De economie is een markt en de gemeente is zich daarom bewust van haar rol: kaders en basisvoorwaarden op orde, zodat ondernemers kunnen ondernemen, innoveren en investeren.

We versterken daarmee de kwaliteit van het eiland, zorgen voor goede voorzieningen en zetten in op een economie die past bij de schaal, het landschap en de gemeenschap van Ameland.

Uitwerking

Ameland heeft op economie en toerisme al veel beleid dat richting geeft. Hieronder brengen we deze lijnen samen en maken we zichtbaar hoe ze doorwerken in de fysieke leefomgeving.

Toerisme

Het *Toerismebeleid: Van meer naar beter* (2023) is hier het richtinggevende beleidsstuk. Deze is recent en actueel en blijft daarom van kracht. Een balans tussen het profijt van het toerisme en de leefbaarheid op het eiland staat daarin centraal. Zo zorgen we voor een aantrekkelijk eiland voor bewoners en bezoekers.

De gemeente kiest daarom nadrukkelijk niet voor groei in aantallen, maar voor verbetering van kwaliteit, spreiding en beleving. Daarbij past ook dat er geen ruimte is voor nieuwe verblijfsrecreatie, buiten de planologische mogelijkheden die er nog zijn. In de *Beleidsregels Verblijfsrecreatie* (2023) ligt dat vast. Ook dat wijzigt niet. Deze beleidsregels geven ook duidelijke richtlijnen waar plannen die passen binnen de planologische kaders aan moeten voldoen.

Op basis van de beleidsregels verblijfsrecreatie is een inventarisatie gemaakt van de bouwruimte die er nog is voor verblijfsrecreatie in het huidige Omgevingsplan. Daaruit blijkt dat er op het eiland nog regelmatig locaties te vinden zijn waar nog veel mogelijk is. Dat is in het kader van de lijn uit het toerismebeleid onwenselijk. Daarom zullen we op termijn deze bouwvlakken verkleinen. Dat doen we op een manier dat de mogelijkheden voor die ondernemers op vernieuwing niet tenietgedaan wordt, maar grootschalige uitbreiding van bestaande accommodaties onmogelijk wordt. Dit wordt op termijn concreet uitgewerkt en bekend gemaakt.

Landbouw

Landbouw is van oudsher een belangrijke drager van het leven op Ameland. Samen met visserij en handelsvaart vormde zij lange tijd de economische basis van het eiland. Vandaag is landbouw minder dominant in economische zin, maar ruimtelijk en landschappelijk is de betekenis onverminderd groot. Er is dan ook een duidelijke link met het thema landschap & natuur in deze.

Landbouw is daarmee niet alleen productie, maar ook landschapsonderhoud, natuurbeheer en cultuurhistorie. Die rollen zien we ook in de toekomst voor ons en we zetten ons daarom in voor behoud van de landbouwsector. Duurzame landbouw met een toekomstperspectief is daarbij het uitgangspunt. Zorgvuldig ruimtegebruik en voorkomen van versnippering is daarbij belangrijk. We behouden daarnaast de huidige mogelijkheden op nevenactiviteiten. Op het vlak van een boerencamping zijn de *Beleidsregels verblijfsrecreatie (2023)* leidend.

Voor landbouw geldt momenteel het *Landbouwbeleidsplan* uit 2010. Met de omgevingsvisie wordt de hoofdlijn daaruit hier vastgelegd en dus stellen we geen nieuw losstaand beleid op. Wel zien we een belangrijke rol voor het gebiedsproces, waar onder (bege)leiding van de provincie aan gewerkt wordt. Binnen onze mogelijkheden ondersteunen we dit proces en dragen we bij aan de door- en voortgang. We sluiten aan bij de uitkomsten van dit proces en leggen dit vast in het omgevingsplan waar nodig.

Horeca en detailhandel

Horeca en detailhandel spelen ook een belangrijke rol. Voor bezoekers, maar ook als voorziening voor bewoners. Het *Horeca- en detailhandelsbeleid (2026)*, aangevuld met de *Beleidsregel ondergeschikte horeca 2026* en de *Beleidsregel standplaatsen (2026)*, is recent en (blijft) leidend. Het beleid legt duidelijk vast wat waar mogelijk is als het gaat om nieuwe horeca en detailhandel. Dat is een evenwichtige spreiding van functies, passend bij de schaal en het karakter van de dorpen en in samenhang met omgevingskwaliteit. Het genoemde beleid is net nieuw en blijft dus van kracht. Het beleid zal op termijn opgenomen worden in het omgevingsplan.

Evenementen en overige recreatie

Ook evenementen spelen een belangrijke rol, voor zowel bezoekers als bewoners. Tegelijk kan het voor bewoners ook leiden tot overlast. Daarom zijn kaders en sturing belangrijk. De gemeente doet dat met het recente *Evenementenbeleid (2025)*. Daarin is ook de hoofdlijn dat evenementen belangrijk zijn voor economie en levendigheid, maar dat de balans met natuur, leefbaarheid en draagkracht steeds meeweegt bij de afweging voor het toestaan van (nieuwe) evenementen. De gemeente vindt het daarbij belangrijk dat Ameland zelf de afweging kan maken wat waar wel en niet kan. Daarom lobbyt ze bij andere overheden om gebieden niet bij voorbaat uit te sluiten van evenementen, bijvoorbeeld in de stilteverordening van de provincie. Datzelfde geldt ook voor eigenaren van openbare gebieden die de drempel voor evenementen verhogen door substantiële bedragen te vragen voor het gebruik van openbare grond.

In de laatste jaren zijn sportieve vormen van recreatie in de buitenlucht steeds belangrijker geworden. De locaties waar dat kan zijn onder andere geregeld in de *Beleidsregel kitebuggiën en strandzeilen* op het Noordzeestrand en de *Beleidsregel kitesurfen aan het Noordzeestrand*. Beide regels herzien we, om ervoor te zorgen dat de locaties weer aansluiten bij de huidige dynamiek van wad en strand.

Ook de recreatiegebieden zijn hiervoor belangrijk en daarom zetten we in lijn met de *Visie spelen op Ameland (2023)* in op een goede kwaliteit van die gebieden. In dat kader gaan we aan de slag met de Vleijen, waar we de kwaliteit verbeteren. Dat doen we zowel door een upgrade van het recreatieve gehalte als door een verbetering van de waterkwaliteit (die ook de recreatie ten goede komt).

Bedrijventerrein

Ameland kent enkele grotere bedrijventerreinen. Aan de Fabrieksweg in Hollum en in de Ballumberbocht is nog ruimte voor extra bedrijvigheid. Aan de Achterdijken in Nes is dat anders. Daarom streven we daar naar uitbreiding, waarbij we eerst kijken naar de mogelijkheid om het open gedeelte tussen de twee delen van het bedrijventerrein op te vullen. Daarvoor zal wel de open zichtlijn van het dorp naar/tot de dijk opgegeven moeten worden.

Aan de Kattenplas is ook nog terrein die op dit moment de bestemming/functie bedrijventerrein heeft. De bedrijvigheid is daar inmiddels afgenomen en we zijn van mening dat het onwenselijk is dat daar nieuwe bedrijvigheid ontstaat. Daarom gaan we daar de functie wijzigen naar een andere passende functie. Wat dat is en hoe het gebied van en rond de Kattenplas zich moet ontwikkelen, zal eerst nog verder onderzocht moeten worden.

Economie algemeen

Het toerismebeleid gaat uitgebreid in op de visie op toerisme. Die is in lijn met de *Economische Visie 2030* uit 2019: blijvend profijt en leefbaarheid. Dat betekent duurzame economische ontwikkeling die past bij de eilandschaal en met behoud van natuur, cultuur en leefbaarheid. Een evenwicht tussen economie, ecologie en sociale waarden dus. Binnen die economie is er aandacht voor de toekomst van jongeren en een duurzame landbouw. Met het vaststellen van het toerismebeleid en deze omgevingsvisie is die kern geborgd, waardoor we geen nieuwe op zichzelf staande economische visie hoeven te ontwikkelen in de toekomst.

Een gezonde economie kan alleen functioneren als de randvoorwaarden op orde zijn. Er zijn op dit onderwerp dan ook duidelijk links naar andere thema's in deze omgevingsvisie, zoals de inzet voor een goede bereikbaarheid (thema 1), voldoende huisvesting voor personeel (thema 2), een stabiele energievoorziening (thema 3) en sterke voorzieningen en goed onderwijs (ook thema 2).

Rol gemeente

Het beleid op het gebied van toerisme en (andere) economie geeft richting aan de koers op dit onderwerp. Tegelijk is duidelijk, ook in dat beleid, dat de economie een markt is en dat ook op Ameland veel economische ontwikkelingen worden bepaald door bredere trends (landelijk en internationaal). De rol van de gemeente ligt vooral in het bewaken van kwaliteit, het stellen van randvoorwaarden en het op orde houden van basisvoorzieningen. De gemeente zorgt daarbij voor duidelijke regels en geeft ondernemers de ruimte voor ondernemen, vernieuwen en investeren.

Wat we doen

- We voeren stap voor stap het toerismebeleid uit, binnen de bestaande capaciteit.

- We verkleinen grootschalige bouwvlakken van verblijfsrecreatie
- We geven ondernemers de ruimte voor ondernemen
- Horeca- en detailhandelsbeleid wordt ruimtelijk verankerd
- Het gebiedsproces landbouw wordt ondersteund en resultaten ruimtelijk verankerd
- We werken nauw samen met ondernemers en ondernemersverenigingen.
- Binnen ons vermogen zorgen we dat basisvoorwaarden, zoals bereikbaarheid, huisvesting, energie, voorzieningen op orde blijven.
- De subsidie aan de VVV voor bestemmingsmanagement, -ontwikkeling en -marketing wordt voortgezet.
- Lobbyen voor zowel zelfbeschikking wat betreft toestaan van evenementen als voor gratis gebruik van openbare grond.
- Herzien beleidsregels voor kitebuggiën en strandzeilen en voor kitesurfen.
- Gebiedsontwikkeling de Vleijen
- We onderzoeken in welke richting het gebied van en rond de Kattenplas in Nes zich moet ontwikkelen en welke planologische functie(s) daarbij passen.

4.6 Thema 5 OMGEVINGSKWALITEIT

Wat er speelt

Omgevingskwaliteit gaat over de kwaliteit van de leefomgeving zoals mensen die ervaren. Het gaat niet alleen om losse gebouwen of objecten, maar om het totaalbeeld: de samenhang tussen dorpen, landschap, erfgoed, openbare ruimte, groen, rust en uitstraling. Juist die samenhang maakt Ameland herkenbaar en zorgt ervoor dat bewoners en bezoekers zich thuis voelen op het eiland.

Ameland heeft op dat punt veel in huis. In de dorpen zijn de schaal en uitstraling nog altijd duidelijk “Amelands”: compacte kernen, herkenbare bouwstijlen, materialen die passen bij het eiland en openbare ruimtes die overzichtelijk en dorpseigen aanvoelen.

Delen van Hollum, Ballum en Nes zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Dat betekent dat het niet alleen gaat om monumenten, maar vooral om de ruimtelijke structuur en onderlinge samenhang: straten, erven, zichtlijnen, gevelbeelden en de manier waarop bebouwing samen een historisch geheel vormt. Daarnaast dragen de silhouetten van de dorpen, gezien vanuit het buitengebied, bij aan de identiteit van het eiland. Ook het groenbeleid en het beheer van de openbare ruimte dragen bij aan omgevingskwaliteit: straatprofielen, groenstructuren, bestrating, erfafscheidingen en de manier waarop dorpen “af” ogen. Uitstraling, herkenbaarheid en leefbaarheid in de kernen is daarbij belangrijk.

Naast het dorpsbeeld is er de brede omgevingskwaliteit van het Waddengebied. Kernkwaliteiten als rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid, met inbegrip van duisternis, vormen de basis voor de beleving van de Waddenzee en het Waddengebied. De Waddenzee heeft een UNESCO-werelderfgoedstatus en staat wereldwijd bekend om haar dynamiek, openheid en natuurwaarden. Deze kwaliteiten zijn niet vanzelfsprekend: ze vragen om voortdurende aandacht en zorgvuldige keuzes.

Hoofdlijn & ambitie

Ameland streeft naar behoud en versterking van de unieke omgevingskwaliteit van het eiland. Dorpsgezichten blijven herkenbaar en authentiek. Nieuwe ontwikkelingen voegen kwaliteit toe en passen in de

schaal en het karakter van Ameland. We werken blijvend aan een herkenbaar Ameland kwaliteitsniveau voor bebouwing, openbare ruimte en landschap. We houden vast wat goed is en sturen bij waar dat nodig is.

Uitwerking

Omdat de omgevingskwaliteit al langere tijd belangrijk wordt gevonden, heeft Ameland al veel bestaand beleid om deze kwaliteit te reguleren en te beschermen.

Amelander dorpen

Zo is er de *Welstandsnota* (2016), waarin de gemeente Ameland richtlijnen geeft voor bouwplannen en daarmee de kwaliteit van gebouwen en de uitstraling van dorpen bewaard. Onder de Omgevingswet wordt het onderwerp omgevingskwaliteit nadrukkelijker vastgelegd in het omgevingsplan. Daarmee verschuift de nadruk van “toetsen achteraf” naar vroeg nadenken over kwaliteit: wat past op deze plek, wat willen we hier behouden, en hoe zorg je dat een plan bijdraagt aan het geheel? Daarnaast is het begrip omgevingskwaliteit ook breder dan het begrip ruimtelijke kwaliteit, waar de *Welstandsnota* over gaat. Daarom herzien we de *Welstandsnota* naar een kader voor omgevingskwaliteit en wordt deze opgenomen in het omgevingsplan.

Omgevingskwaliteit zit ook in specifieke dingen: nette dorpsranden, verzorgde openbare ruimte, groene bermen, zichtlijnen en de afwezigheid van rommelige opslag of schreeuwerige reclame. Juist omdat Ameland op veel plekken nog “klopt”, valt een verstoring snel op. Met beleidsregels als de *Nota Reclamebeleid* (2018) en de *Nota Terrassenbeleid* (2018) blijven we deze verstoringen beperken.

In de praktijk komt verrommeling toch regelmatig voor. Denk aan rommelige opslag of tijdelijke bouwwerken die permanent worden. Er is daarbij regelmatig vraag naar duidelijke kaders, maar de gemeente mag/kan niet over alles regels maken. Daarnaast speelt dat handhaving altijd een afweging is, in verband met de beperkt beschikbare tijd/capaciteit. In het *VTH-beleid 2025-2028* (Vergunningen, Toezicht & Handhaving; 2025) en het bijbehorende jaarlijkse uitvoeringsprogramma, wordt die afweging gemaakt.

Waar regels maken niet kan, maar verandering wel wenselijk is, zetten we in op communicatie. Eén van de onderwerpen waar dit speelt is bij bermparkeren. Die zijn ook belangrijk, omdat bermen, straten en pleinen in hoge mate bepalen hoe dorpen aanvoelen. Waar mogelijk maken we bermparkeren fysiek onmogelijk en communiceren we waarom het vrijhouden van bermen belangrijk is. Ook lobbyen we bij het Rijk om hier regels over te mogen opstellen. Op het gebied van uitwegen/inritten, vernieuwen we de *Beleidsregel uitwegvergunningen* (2004), die we vervolgens opnemen in het omgevingsplan. Zo zorgen we ook op dat vlak voor een meer uniforme uitstraling. Op het vlak van auto's in de straten, is de recent vernieuwde *Beleidsregel ontheffingen inrij- en parkeerverboden* (2026) van belang.

Bij grotere reconstructies kijken we integraal en nemen we omgevingskwaliteit vanaf het begin mee. Door bijvoorbeeld niet alleen de bestrating vervangen, maar ook groen, infrastructuur en de aansluiting met particuliere erven. De vernieuwing van de straten van Hollum-Zuid is hier een mooi voorbeeld van. Ook op andere vlakken bespreken we omgevingskwaliteit vroeg en laagdrempelig. Door niet alleen achteraf te toetsen, maar vooraf samen te verkennen wat goed past bij een plek. Positieve voorbeelden, zoals schetsateliers of een zorgvuldig proces rond zonnepanelen in beschermde dorpsgezichten, laten zien dat dit werkt en draagvlak oplevert.

Tot slot speelt het beleid voor verblijfsrecreatie en voorzieningen (zoals verblijfsaccommodaties en toeristische functies) een rol in het totaalbeeld. Het uitgangspunt is om dorpscentra blijvend te ontwikkelen als aantrekkelijke verblijfsgebieden. Een *place to be* in plaats van een *place to buy*. Dit maakt de dorpen levendige, uitnodigende plekken waar wonen, cultuurhistorie en eigentijdse bedrijvigheid samenkomen. Het *Horeca- en detailhandelsbeleid* (2026) geeft hiervoor de kaders.

Erfgoed

Ameland kent veel monumenten, karakteristieke panden en andere objecten met historische waarde. Veel van dit erfgoed is al geïnventariseerd en in bestaande planregels meegenomen om het te beschermen. De *Erfgoedverordening gemeente Ameland* (2025) geeft daarbij kaders voor de bescherming van karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten. Toch zijn er nog veel objecten met historische

waarde op het eiland die in kaart gebracht en beschermd kunnen worden. De gemeente Ameland zet zich in om deze objecten te inventariseren en op te nemen in ruimtelijke plannen zodat de historische waarden in stand blijven en bescherming in de toekomst duidelijk en juridisch stevig is.

Ameland kent ook veel kerkgebouwen, dit zijn vaak markante gebouwen die een belangrijke rol hebben gespeeld in de Amelandse gemeenschap. Veel kerken hebben voor Ameland een cultuurhistorisch belang en zijn ook toeristisch van betekenis. Om deze kerkgebouwen te behouden en toekomstperspectief te bieden voor het gebruik van deze gebouwen, is de *Kerkervisie* (2022) opgesteld. De uitgangspunten van deze visie worden doorgevoerd in ruimtelijke besluiten.

Ook onder de grond ligt erfgoed: Ameland kent verschillende gebieden met archeologische waarden. Zo zijn resten van oude kerken gevonden in Hollum en Nes. Bij Buren en Ballum zijn aanwijzingen gevonden voor middeleeuwse boerderijen. Dit erfgoed is kwetsbaar, vaak onzichtbaar en vraagt daarom extra aandacht bij ingrepen in de bodem. Daarnaast zijn er nog veel vragen over de vroege bewoningsgeschiedenis van het eiland. Ameland werkt actief aan het inventariseren van de archeologische waarden van het eiland, om deze te beschermen en om de geschiedenis van Ameland in kaart te brengen.

Daarbij hoort ook het immateriële erfgoed: eilander gebruiken en tradities die verbonden zijn met strand, kust en het dagelijks leven. Het uitoefenen van deze gebruiken maakt de leefomgeving niet alleen mooi, maar ook betekenisvol. We zetten ons in voor het behoud van dit immateriële erfgoed.

Buitengebied

De *Strandnota* (2016) geeft een duidelijk kader over waar bebouwing en gebruik van het strand en de duinen mogelijk zijn en waar niet. De strandnota is op een aantal punten verouderd en daarom geven we hem een update. Het uitgangspunt blijft daarbij dat het strand open ruimte blijft, met voorzieningen op zorgvuldig gekozen plekken en met oog voor natuur en landschap.

Om wildgroei van bouwwerken en verrommeling van het buitengebied te voorkomen is de *Nota Schuilgelegenheden* (2012) opgesteld.

Landschappelijke kernwaarden

Rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid, met inbegrip van duisternis, zijn de landschappelijke kernwaarden voor de beleving van de Waddenzee en het Waddengebied. Deze waarden zijn vastgelegd in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl) en benoemd in de Agenda voor het Waddengebied 2050. De gemeente Ameland zet zich in samenwerking met de andere eilanden in om deze waarden te beschermen door ze op te nemen in het kader voor omgevingskwaliteit.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan is voor omgevingskwaliteit, en veel andere onderwerpen in deze visie, van groot belang. Op dit moment heeft de gemeente een tijdelijk omgevingsplan, waar alle bestaande bestemmingsplannen in zijn opgenomen. Deze plannen moeten de komende jaren (tot 2032) omgezet worden naar (de systematiek) van het omgevingsplan. Daarbij worden ze ook geactualiseerd waar nodig. Op die manier zorgen we voor zo zoveel mogelijk voor duidelijke, vindbare en herleidbare regels. Voor het deel van de gemeente Ameland dat deel uitmaakt van de Waddenzee en Noordzee, wordt daarvoor samengewerkt met de andere gemeenten die daaraan grenzen.

Wat we doen

- We zetten tot 2032 onze 'bestemmingsplannen' om naar (de systematiek van) het omgevingsplan.
- We vormen de Welstandnota om naar een kader voor omgevingskwaliteit en nemen deze op in het omgevingsplan.
- We blijven via het VTH-beleid gericht handhaven om verrommeling in de dorpen en in het buitengebied te voorkomen.
- We inventariseren historisch waardevolle objecten en nemen ze op in het omgevingsplan.
- We voeren de uitgangspunten van de kerkenvisie door in ruimtelijke besluiten.
- We brengen de archeologische waarden van het eiland in kaart en nemen ze op in het omgevingsplan.
- We hanteren de leidraad landschappelijke kernwaarden voor het Waddengebied als inhoudelijk referentiekader bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en bij uitwerking van kwaliteitskaders.
- We stellen samen met andere Waddenzeegemeenten omgevingsplanregels op voor Waddenzee en Noordzee

- We vernieuwen de beleidsregel uitwegen
- We maken bermparkeren fysiek onmogelijk en lobbyen bij het Rijk om hier regels over op te mogen stellen
- We updaten de strandnota

4.7 Thema 6 LANDSCHAP EN NATUUR

Wat er speelt

Ameland kent een uitzonderlijk leesbaar en samenhangend landschap. Strand en duinen in het noorden, de binnenduinrand met dorpen in het midden en polders en kwelders in het zuiden vormen samen een herkenbare noord-zuidstructuur. Deze structuur, met haar openheid, biodiversiteit en cultuurhistorische waarden, is een kernkwaliteit die behouden moet blijven.

Natuur en landbouw zijn daarin geen tegenpolen, maar samen dragers van het landschap. De overwegend extensieve landbouw draagt bij aan het open polderlandschap en aan het beheer van natuurwaarden. Tegelijkertijd is het landschap een beleeflandschap waarin wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Dit medegebruik hoort bij de identiteit van Ameland.

De natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten van Ameland zijn het resultaat van zorgvuldige omgang met ruimte, natuur en gebruik. Die zorgvuldigheid komt terug in het huidige beleid van de gemeente. Veel is al vastgelegd, afgestemd en in de praktijk beproefd. Een belangrijk gegeven is dat niet alle keuzes lokaal gemaakt kunnen worden. Veel kaders voor natuur en water liggen vast op provinciaal, nationaal of Europees niveau.

De kernvraag is daarbij: hoe behouden we de samenhang en robuustheid van het landschap, terwijl gebruik, recreatie en landbouw zich blijven ontwikkelen? Die balans vraagt om duidelijke keuzes in zonering, beheer en samenwerking.

Hoofdlijn & ambitie

Ameland streeft naar het beschermen en versterken van natuurwaarden en het cultuurhistorische landschap, met ruimte voor extensieve landbouw. Het doel is een robuust, herkenbaar en toekomstbestendig landschap waarin natuur, landbouw, cultuurhistorie en recreatie zorgvuldig samengaan.

We behouden wat goed is, versterken waar dat nodig is en maken duidelijke keuzes over gebruik, bescherming en ontwikkeling.

De opgave is daarom niet om gebruik tegenover bescherming te zetten, maar om ze zorgvuldig met elkaar te verbinden. Bescherming van natuurwaarden en landschappelijke samenhang staat voorop, maar binnen die kaders blijft ruimte voor passend recreatief medegebruik en een toekomstbestendige landbouw.

Uitwerking

Zonering landbouw, natuur en recreatie

Voor natuur, landbouw en recreatie op Ameland spelen verschillende vraagstukken die vragen om duidelijke keuzes over ruimtegebruik en zonering.

De natuurwaarden op Ameland zijn groot en worden grotendeels beschermd via Natura 2000, het Natuurnetwerk Nederland en de UNESCO-status van de Waddenzee. Het eiland kent een hoge biodiversiteit, mede door de unieke combinatie van Waddenzee, Noordzee, duinen, polder, bossen en kwelders.

Toch staat de natuur onder druk. De recreatiedruk neemt toe. Klimaatverandering leidt tot verdroging en grotere wateropgaven en het vasthouden van zoet water wordt belangrijker. Invasieve exoten bedreigen de biodiversiteit en inheemse natuurwaarden, en vragen om actieve bestrijding. Ook veranderingen in beheer, eigendom en regelgeving hebben invloed op het landschap.

De Natura 2000-beheerplannen voor de Waddenzee, de Noordzeekustzone, en de Duinen Ameland beschrijven hoe de natuur wordt beschermd, beheerd en waar mogelijk versterkt. Een heldere bescherming van natuurgebieden vraagt om duidelijke en actuele begrenzingen. In overleg met de provincie en natuurbeheerders werken we aan correcte en begrijpelijke begrenzingen van Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland, zodat duidelijk is wat waar kan.

De natuur op Ameland is een belangrijke reden voor veel toeristen om naar het eiland te komen. Daarom is het belangrijk dat de natuur behouden en verbeterd wordt waar nodig en beleefd kan worden waar en wanneer het kan. Door een recreatiezoneringsplan op te stellen in samenwerking met terreinbeheerders, ondernemers en

belangenorganisaties, creëren we een goede balans tussen ‘natuur beschermen en beleven’.

Ameland heeft een landbouwsector die naast productie ook een belangrijke rol speelt in landschapsonderhoud, natuurbeheer en cultuurhistorie.

De polders en graslanden bepalen het open karakter van het eiland. Veehouderij, schapenhouderij, akkerbouw en paardenhouderij zorgen voor het beheer van het landschap. Dijken, kwelders en duinen worden begraasd. De polder is een waardevol weidevogelgebied, mede dankzij betrokken boeren en beheerders.

De landbouw op Ameland kent bijzondere kenmerken:

- overwegend extensief graslandgebruik,
- een mix van beroepsboeren, deeltijdboeren en hobbyboeren,
- toenemende koppelingen met natuurbeheer,
- aandacht voor duurzaamheid.

In het *Landbouwbeleidsplan* (2010) heeft de gemeente Ameland uitgangspunten geformuleerd om een blijvende en duurzame landbouwsector op het eiland te handhaven en te stimuleren. Daarbij zijn kaders opgesteld voor de zonering van de landbouw op het eiland. Er wordt onderscheid gemaakt tussen ontwikkelingsgebieden voor professionele landbouw en zoekgebieden voor hobby- en deeltijdboeren. Voor hobby- en deeltijdboeren wordt ingezet op concentratie rond de dorpen en op marginale gronden. Door deze gebieden op een semi-agrarische wijze te beheren blijft het waardevolle landschap gehandhaafd. Deze zonering wordt gehanteerd in het *Bestemmingsplan buitengebied* (2024), die wordt vertaald naar het Omgevingsplan Ameland.

Cultuurhistorisch medegebruik versterken

In de natuur op Ameland vindt ook cultuurhistorisch medegebruik plaats. Het gaat dan om gebruiken als jatten, vissen, pieren steken, mossels- en kokkels rapen, garnalen kruien, cranberries plukken, kievitseieren zoeken, paaseieren gooien en jagen.

De gemeente Ameland heeft het *Natuurbeleidsplan* (2001) opgesteld om deze gebruiken te inventariseren en een plaats te geven in de

beleidsplannen die voor de natuurgebieden van Ameland opgesteld worden door het Rijk en de provincie Fryslân. Volledige lijsten zijn daarna in 2014 als bijlage opgenomen bij Natura 2000-beheerplannen. De gemeente Ameland zet zich bij Rijk en provincie in voor behoud van de in die lijst genoemde bestaande gebruiken. Dat betekent dat we bij beleidsprocessen van het Rijk en de provincie Fryslân, zoals het Beleidskader Natuur Waddenzee en de actualisatie van de Natura 2000-beheerplannen, lobbyen voor het blijvend vastleggen van deze gebruiken als toegestaan gebruik.

Landschap

De landschappelijke opbouw van het eiland is een kernkwaliteit. Het landschap kent een goede balans tussen open en beschutte plekken en kent een duidelijke samenhang tussen natuur, landbouw en dorpen. Deze landschappelijke opbouw moet behouden blijven. De landschappelijke en cultuurhistorische elementen worden beschermd door middel van verschillende beheersverordeningen en bestemmingsplannen waaronder het *Bestemmingsplan Buitengebied Ameland* (2024) die nu allemaal onderdeel zijn van het Omgevingsplan Ameland. In het buitengebied heeft dit plan een overwegend conserverend karakter: de bestaande situatie is vastgelegd en er is beperkte ruimte voor ontwikkelingen die passen bij de schaal en identiteit van het landschap. Grootschalige of ingrijpende veranderingen worden niet mogelijk gemaakt. Het Amelanders landschap is rijk aan cultuurhistorische elementen zoals dijkjes, dobbes en oude verkavelingsstructuren. We zetten ons in om deze elementen te behouden door ze op te nemen in de ruimtelijke plannen.

Groenbeleidsplan Ruimte voor Waardevol groen (2021)

Binnen de dorpen en het overgangsgebied speelt het Groenbeleidsplan Ruimte voor waardevol groen een belangrijke rol. Dit plan richt zich op het behoud en de kwaliteit van groen, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. In het stuk zijn uitgangspunten opgenomen voor ecologisch maaibeheer en exotenbestrijding. Tegelijk vraagt de toenemende druk van invasieve exoten om actueel beleid voor exotenbestrijding. We maken nieuw beleid waarbij we inzetten op het informeren van bewoners en het afstemmen met beherende partijen op het eiland.

Voor het kappen en snoeien van bomen heeft de gemeente Ameland het bomenbeleid opgesteld. Dat staat nu verspreid op verschillende plekken. We zorgen dat deze regels straks samenkomen in het omgevingsplan.

Beheer

Ook het beheer van de openbare ruimte draagt bij aan de kwaliteit van het eiland. De gemeente is verantwoordelijk voor onder meer groen in de dorpen, strandovergangen en recreatiegebieden. Uitgangspunt is een verzorgde, toegankelijke leefomgeving met respect voor natuur en cultuurhistorie. Voor natuurgebieden werkt de gemeente samen met andere overheden en terreinbeheerders. Afstemming en samenwerking zijn daarbij essentieel.

Wat we doen

- We gaan in gesprek met de provincie en natuurbeheerders over een correcte en begrijpelijke begrenzing van Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland.
- We zetten ons in voor het behoud van cultuurhistorisch medegebruik in de natuur op en rond Ameland door te lobbyen bij beleidsprocessen van het Rijk en de provincie Fryslân.
- We sturen op zonerings van landbouw, natuur en recreatie.
- We zetten ons in om cultuurhistorische elementen in het landschap zoals dijkjes, dobbes en oude verkavelingsstructuren te beschermen.
- We stimuleren biodiversiteit door ecologisch maaibeheer te hanteren bij onderhoud van bermen.
- We maken beleid voor exotenbestrijding, waarbij we inzetten op het informeren van bewoners en het afstemmen met beherende partijen op het eiland. Daarnaast blijven we exoten als de Japanse Duizendknoop structureel bestrijden op eigen grond.
- We voegen bestaand beleid over bomen samen in het omgevingsplan.
- We blijven toeristen voorlichten over natuurwaarden, in samenwerking met andere partijen op het eiland.

4.8 Tot slot

Deze visie schetst de koers voor de toekomst van Ameland: een eiland dat zijn unieke kwaliteiten koestert, zorgvuldig omgaat met ruimte en natuur, en realistisch maar doelgericht werkt aan de opgaven van deze tijd. De zes thema's vormen samen een samenhangend beeld van waar we naartoe willen en welke waarden daarbij leidend zijn.

De hoofdlijnen, ambities en doelstellingen in dit hoofdstuk geven richting, maar vormen nog geen uitvoering. Ze maken duidelijk wat we belangrijk vinden en waarom, maar nog niet hoe we dat precies gaan doen. Dat vraagt om een volgende stap: een uitvoeringsstrategie die concreet maakt welke acties nodig zijn, wie waarvoor verantwoordelijk is en welke instrumenten we inzetten.

In hoofdstuk 5 vertalen we deze visie daarom naar een heldere uitvoeringsaanpak. Niet opnieuw per thema, maar vanuit de vraag:

- Waar gaat de gemeente zelf over?
- Wat kunnen en mogen initiatiefnemers oppakken?
- Welke instrumenten en kennis hebben we nodig om te sturen?
- En waar zijn andere overheden en partners aan zet en hoe beïnvloeden we dat?

Zo ontstaat een uitvoeringshoofdstuk dat niet alleen aansluit op de visie, maar deze ook werkbaar en haalbaar maakt. Een aanpak die past bij Ameland: realistisch, zorgvuldig verder en gericht op het versterken van wat goed is.

5. Van visie naar doen

De omgevingsvisie geeft richting aan de toekomst van Ameland. De uitvoering maakt deze koers concreet. In hoofdstuk 4 zijn al veel actiepunten genoemd bij de verschillende thema's. In dit hoofdstuk staat echter niet het thema centraal, maar de aanpak en de rolverdeling: wie doet wat, met welke instrumenten en in welke samenwerking. Zo ontstaat een uitvoeringsaanpak die past bij de schaal van Ameland: realistisch, zorgvuldig en gericht op het versterken van wat goed is.

5.1 Rolverdeling

In hoofdstuk 4 werd al duidelijk dat er verschillende categorieën zijn in de uitvoering. Soms kan de gemeente zelf de omgevingsvisie waarmaken, door bijvoorbeeld beleid op te stellen of een project uit te voeren. Soms gaan echter andere overheden ergens over en moeten we lobbyen. Vaak kunnen anderen meehelpen om de visie te realiseren, bijvoorbeeld door woningen te bouwen of bij te dragen aan natuurbeheer. En in veel gevallen werken we samen met andere partijen, zoals de andere Waddeneilanden. In bijlage 1 zetten we nogmaals alle in hoofdstuk 4 genoemde actiepunten op een rij en maken we duidelijk welke rol de gemeente daarin heeft.

5.2 Betrekken van de samenleving

De gemeente werkt als overheidsorgaan voor de samenleving. Daarom is het belangrijk die samenleving ook te betrekken bij het uitwerken/uitvoeren van de visie. Daarom participeren we, waar mogelijk, bij beleidsvorming en grootschalige projecten. De *Inspraak- en participatieverordening gemeente Ameland 2023* is daarvoor leidend, samen met de leidraad voor de participatie onder de Omgevingswet, die momenteel opgesteld wordt. Dat betekent onder andere dat we alleen participeren als er daadwerkelijk beleidsvrijheid is voor de gemeente.

Met participeren proberen we de inhoud van onze plannen te verbeteren en het draagvlak voor die plannen te vergroten. Tegelijk beseffen we dat het onmogelijk is om iedereen het eens te laten zijn. Dat betekent dat er in participatie ruimte is voor discussie en meningsverschil, ook bij afloop van een participatietraject.

5.3 Tempo van de uitvoering

Ameland is een kleine gemeente met ook een kleine gemeentelijke organisatie. Dat betekent dat niet alles en niet alles tegelijk kan. Het uitvoeren van deze visie is dan ook niet op korte termijn klaar. Binnen de bestaande capaciteit maken we daarom steeds keuzes over wat eerst gebeurt. Daarvoor benutten we de financiële cyclus van kadernota, begroting en jaarrekening.

5.4 Tot slot: een adaptieve uitvoeringsstrategie

De uitvoering van de omgevingsvisie is geen eenmalige stap, maar een doorlopend proces. Opgaven veranderen, inzichten groeien en omstandigheden verschuiven. De omgevingsvisie is dan ook een dynamisch stuk. Dat betekent dat hij niet bedoeld is om jaren hetzelfde te blijven om hem vervolgens helemaal te vernieuwen. Het is juist de bedoeling om bij herziening van beleid telkens te kijken wat de visie zegt over dat onderdeel en of daar een aanpassing van nodig is.

Op die manier werkt ook de uitvoering. We zorgen voor flexibiliteit om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en zorgen voor heldere communicatie met inwoners, ondernemers en partners daarover.

Zo blijft Ameland zorgvuldig verder werken aan de toekomst van het eiland, stap voor stap, met respect voor wat er is en met aandacht voor wat nodig is.

Bijlage 1: uitvoering

In hoofdstuk 4 van de omgevingsvisie is bij elk thema aangegeven hoe we hier (in ieder geval) mee aan de slag gaan/willen. In deze bijlage worden al deze zaken nog eens op een rijtje gezet. We maken daarin onderscheid tussen verschillende rollen die de gemeente heeft:

- Hoe de visie doorwerkt in het omgevingsplan
- Welk beleid we opstellen of vernieuwen en welke projecten we uitvoeren
- Wat we onderzoeken, stimuleren en/of waar we over communiceren
- Waar we niet zelf over gaan, maar waarvoor we lobbyen bij andere overheden

Doorwerking in het omgevingsplan

Het omgevingsplan is het belangrijkste instrument om de visie te verankeren. Hierin leggen we onder andere vast:

- bestaande en te vernieuwen bestemmingsplannen en beheersverordeningen
- Waterveiligheidsstrategie
- zonering voor landbouw, natuur en recreatie / uitkomsten gebiedsproces
- te beschermen cultuurhistorische elementen in het landschap
- historische waardevolle objecten/gebouwen
- bescherming van stilte, donkerte en erfgoed
- (uitwerking van het) Horeca- en detailhandelsbeleid
- archeologische verwachtingskaart
- regels over Waddenzee en Noordzee die we samen met andere Waddengemeenten opstellen
- kader omgevingskwaliteit
- ruimte voor woningbouw volgens het principe inbreiden boven uitbreiden
- integraal bomenbeleid

Beleid en projecten

De gemeente stelt beleid op en voert projecten uit die direct bijdragen aan de visie:

- opstellen en uitvoeren van het programma Warmte
- vernieuwen Programma Duurzaamheid
- opstellen zoneringsplan landbouw, natuur en recreatie
- opstellen kader omgevingskwaliteit (was: welstandsnota)
- afronden en uitvoeren Accommodatiebeleid
- opstellen Parkeerbeleid
- vernieuwen Complex beheerplan woningvoorraad GWA
- opstellen Leegstandsverordening
- vernieuwen Beleidskader Sociaal Domein
- opstellen beleid exotenbestrijding
- uitwerken/vernieuwen Personeelshuisvestingsbeleid
- opstellen Programma water en riolering (was: GRP)
- opstellen Beheerplan afval en reiniging
- energiepark Ballumerbocht
- gemeentelijke woningbouwprojecten
- gebiedsontwikkeling de Vleijen
- uitbreiden en verbeteren fietsparkeren dorpen
- uitwerking en actualisatie erfgoedlocaties
- grootschalige recreatiebouwvlakken verkleinen
- opstellen archeologische verwachtingskaart
- opstellen Integraal Waterplan (met provincie, Vitens, Wetterskip)

Onderzoek, stimulans en communicatie

De gemeente doet onderzoek naar en stimuleert en communiceert over:

- onderzoeken mogelijkheid op (andere) autoluwe kernen
- onderzoeken mogelijkheden op bagagevervoer en ondersteunen ondernemers die dat oppakken
- onderzoeken en ondersteunen verbetering van fietsparkeervoorzieningen
- onderzoek herinrichting Veerdam
- onderzoeken windenergie bij de NAM-locatie
- onderzoeken locaties grote batterijen voor energieopslag
- onderzoeken bodemenergie i.c.m. collectieve warmtepompen
- onderzoeken vergassing/vergisting als energie-/warmtebron

- onderzoeken ouderenhofjes
- volgen de ontwikkelingen rond elektrisch vliegverkeer
- volgen ontwikkelingen en waar mogelijk opschalen getijdenenergie
- stimuleren betaalbaar wonen via startersleningen en sociale koopwoningen
- blijvend de VVV stimuleren, o.a. om toeristen te blijven voorlichten over natuurwaarden
- blijvend ondersteunen/stimuleren (recreatie)woningeigenaren bij verduurzaming
- ondersteunen initiatieven circulariteit en waterbesparing (i.s.m. andere Waddeneilanden)
- we blijven ons profileren als proeflocatie voor duurzaamheid
- ondersteunen gebiedsproces landbouw

Lobby

Ameland is afhankelijk van anderen bij veel van de genoemde opgaven.

Daarom voeren we een actieve lobby bij Rijk en/of provincie op:

- een betrouwbare en betaalbare veerverbinding waar Ameland zeggenschap over heeft
- de veerverbinding als publieke voorziening
- MIRT-besluiten over bereikbaarheid
- parkeren in Holwerd in publieke handen
- busvervoer op alle veer- en sneldiensten en tussen alle dorpen
- tegengaan verlaging dijknormering
- financiële ondersteuning voor toekomstbestendigheid havens (veerdam en Ballumerbocht)
- behoud van cultuurhistorisch medegebruik
- afbouw van gaswinning en overdracht kabel naar Ameland
- netverzwaring en energie-infrastructuur
- zeggenschap over locaties evenementen
- mogelijkheid om bermparkeren te verbieden
- duidelijke en goede grenzen Natura 2000 en NNN